Alberto Manguel

Palmiyelerin Altında Stevenson

ROMAN

Çeviren: Cem Akaş

2. baskı

YKY
Yapı Kredi Yayınları

PALMİYELERİN ALTINDA STEVENSON

Alberto Manguel 1948'de Buenos Aires'te Arjantinli bir ana babanın çocuğu olarak doğdu. Çocukluğunu babasının diplomatik görevi nedeniyle İsrail'de geçirdi. Çek bakıcısından İngilizce ve Almanca öğrendi. Anadili İspanyolcayı, 1955'te Arjantin'e döndükten sonra öğrendi. Öğrenciliğinde Jorge Luis Borges'e dört yıl süresince kitap okudu. Yaşamını Fransa, İtalya ve İngiltere gibi değişik ülkelerde sürdüren Manguel, 1988'den beri Kanada vatandaşı.

Yazarlığı yanında çokdilli bir çevirmen, antoloji yazarı ve editör olarak uluslararası ün kazanan Manguel'in başlıca yapıtları arasında *Hayali Yerler Sözlüğü* (Çev. Sevin Okyay-Kutlukhan Kutlu, YKY, 2005), 1992'de McKitterick Ödülü'nü kazanan romanı *News from a Foreign Country Came* (Yabancı Bir Ülkeden Haberler Geldi, roman) ve Kanada'da Kurmaca-Dışı dalında Genel Vali Ödülü'nü kazanan *Reading Pictures: A History of Love and Hate* (Resimleri Okumak: Aşk ve Nefretin Tarihi) sayılabilir.

Manguel'in Türkçeye çevrilen diğer kitapları şunlardır: *Başka Ateşler: Latin Amerikalı Kadın Hikâyeciler Antolojisi* (Çev. Tomris Uyar, 1988); otuzdan fazla dile çevrilip uluslararası bir çoksatar olan, *Times Literary Supplement* tarafından Yılın En İyi Kitapları arasına seçilen ve Fransa'da Médicis Ödülü'nü kazanan *Okumanın Tarihi* (Çev. Füsun Elioğlu, YKY, 2001); Borges'e kitap okuduğu günlere ilişkin anılarını anlattığı *Borges'in Evinde* (Çev. Cem Akaş, YKY, 2002); *Palmiyelerin Altında Stevenson* (Çev. Cem Akaş, YKY, 2004), *Okuma Günlüğü* (Çev. Mehmet H. Doğan, YKY, 2007).

Cem Akaş ilk olarak Woody Allen çevirdi; John Lennon, Ruth Rendell, Sir James Frazer, Susan Sontag, John Irving, Harry Mathews, J.D. Salinger, Ursula K. LeGuin ve J.S. Mill ile devam etti. Eşi Esra'yla İstanbul'da yaşıyor.

Alberto Manguel'in
YKY'deki kitapları:

Okumanın Tarihi *(2001)*
Borges'in Evinde *(2002)*
Palmiyelerin Altında Stevenson *(2004)*
Hayali Yerler Sözlüğü *(2005)*
Okuma Günlüğü *(2007)*
Geceleyin Kütüphane *(2008)*

ALBERTO MANGUEL

Palmiyelerin Altında Stevenson

Çeviren:
Cem Akaş

Roman

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 2050
Edebiyat - 611

Palmiyelerin Altında Stevenson / Alberto Manguel
Özgün adı: Stevenson Beneath the Palm Trees
İngilizceden çeviren: Cem Akaş

Kitap editörü: Selahattin Özpalabıyıklar
Düzelti: Esra Özdoğan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Başkent O.S.B. 22. Cad. No: 6 Malıköy / Ankara
Tel: (0312) 640 16 23
Sertifika No: 26886

Çeviriye temel alınan baskı: Canongate Books, 2004
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2004
2. baskı: İstanbul, Ekim 2013
ISBN 978-975-08-0806-1

Sertifika No: 12334

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Palmiyelerin altında hiç kimse cezalandırılmadan dolaşamaz.
Goethe, Die Wahlverwandtschaften

Robert Louis Stevenson tam güneş batarken evden çıkıp sahile giden uzun patikada yürümeye başladı. Verandadan bakıldığında iki yüz metre aşağıdaki deniz, ağaçların arkasında gizlenmiş, ormanla kaplı iki vadinin uçlarının arasını dolduruyordu; berrak karanlık çökmeden önce güneşin son ışınlarının tadını çıkarabilmek için en uygun gözlem noktası, sivrisineklere ve kum sineklerine rağmen (dedi kendi kendine, cesurca) mangrov köklerinin arasıydı. Oradaki figürü hemen görmedi, çünkü gölgelerin arasında çömelmiş başka bir gölge gibiydi, ama sonra döndü ve bir an için, Stevenson'ı izliyormuş gibi göründü. Adam Stevenson'ınkine benzeyen geniş siperli bir şapka takmıştı ve her ne kadar beyaz tenli olduğu belliyse de, yüz hatları çıkarılamıyordu.

"Öyle hızlı batıyor ki, suyun alevleri söndürdüğünü sanırsınız," dedi Stevenson, sessizliği bozmak için.

"Evet, doğru," diye ayağa kalkmadan yanıtladı adam; Stevenson bu seste, Edinburgh'nın iyi mahallelerinde ne yazık ki ölmekte olan güçlü bir İskoç aksanı duydu sevinçle.

"Tanıştığımızı sanmıyorum," dedi Stevenson, elini uzatıp yabancıya doğru yürürken. Apia'nın beyaz nüfusu büyük değildi ve Samoa'nın en ünlü kişisi olan Stevenson herkesle tanıştırılmıştı.

"Baker," dedi adam. "Ben sizin kim olduğunuzu biliyorum tabii. Ne zamandan beri adadan adaya dolaştığımı bir Tanrı bilir, ama adınız Tonga'ya kadar ulaşmış durumda. Bazen kendi davamı güçlendirmek için sizinle kan bağım olduğunu iddia ediyorum."

"Nedir davanız?"

"Doğru Yol davası, bütün iyi insanların davası. Resmi görevim, Tanrı'nın unuttuğu bu okyanus köşesinde bir tür misyo-

nerlik işleri sayımı çıkarmak. Böyle şeylere dikkat ederiz. Edinburgh Misyonerlik Cemiyeti olarak."

Stevenson köklerden birine oturdu ve gökyüzüne baktı. Yıldızlar çıkmıştı, deniz beyazdı.

"Ne zaman ayrıldınız Edinburgh'dan?" diye sordu.

"Anımsayamayacağım kadar uzun bir zaman önce," dedi adam. "Şehir benim için çok uzakta şimdi, neredeyse yok gibi."

"Benim içinse tersi geçerli," dedi Stevenson. "Aradaki uzaklık, oradayken olmadığım kadar orada kılıyor beni. Uykuya dalarken soğuk ve nemli havasını burun deliklerimde hissediyorum, uyandığımdaysa baca dumanları gözlerime doluyor."

"Ruhu çelik gibi yapmak için iyi bir iklim bence. Burada sıcaklık kasları gevşetiyor, günahın çiçekler gibi çamurdan fışkırmasına yol açıyor." Yerden bir avuç kum alıp parmaklarının arasından süzülmesini izledi.

"Peki Samoa'da ne kadar kalmayı düşünüyorsunuz?" diye sordu Stevenson, meraktan çok adamın sesini yeniden duymak istediğinden.

"İşim bitene kadar," dedi adam.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Vailima'daki evin büyük salonunda akşam yemeği hazırlanırken Stevenson karısına bu karşılaşmadan söz etti, dünyada başıboş gezen İskoç sayısının gereğinden fazla olduğunu söyledi karısı da. "Bunun soyu soğukkanlı," dedi Stevenson neredeyse kendi kendine, sonra da atalarının bu deyimle tam olarak neyi kastettiğini merak etti.

Ertesi gün köyde bir şölen olacaktı ve daha güneş doğmadan, arabaların erzak taşıdığı duyulabiliyordu: şarkı söyleyen erkekler, çocuklarına seslenen kadınlar, katledilmek üzere olan domuzların viyaklamaları, odun kesimi, bir hindistancevizi ağacının gökgürültüsüne benzer bir sesle devrilmesi. Verandada durmuş, bitki örtüsünün artan ışığı emmesini izleyen Stevenson, burada, sıcak gökyüzünün altındaki yaşamın yurdum dediği ve hala zaman zaman özlediği yerdeki yaşamdan ne kadar farklı olduğunu düşündü. Bazen dondurucu soğuğa ve kapkara yağmura, Edinburgh'nın insana kasvet veren, bir

farenin çürüyen leşine benzer pembe-gri renkteki taşlarına fiziksel bir gereksinimi olduğunu hissediyordu. Burada herşey görkemli ve şehvetli bir şekilde bozunuyordu. Samoa'daki ilk yılını, dalından düşmüş papayalarla –meyvelerin parlak sarı kabukları kararmış, kıvrımları açılıp duyusal, etli içleri ortaya çıkmıştı, tükürük gibi kokuyordu– kaplı bahçeyi anımsadı; o ve Fanny tek bir söz etmeden dönüp çıkmışlardı, sanki istemeden özel ve açık saçık bir görüntüyle karşılaşmış gibi. Perpignan yakınlarında bir genelevde bir kadın vardı bir zamanlar, Stevenson içeri girdiğinde kapının yanındaki tahta sırada oturuyordu, bacakları sonuna kadar açıktı, görüntüsü Stevenson'ı hem itmiş, hem de büyülemişti, bildiği tüm çıplaklardan daha derin bir çıplaklıktı onunkisi. Samoa'da, kadınların misyonerleri o kadar tedirgin etmiş olan çıplaklığı asla çirkinleşmezdi. Akşamları, köylüler yıkanmak için deniz kenarına indiğinde, çocuklarla dalgalara atlayıp dururken, kadınların sık siyah saçları suda anemonlar gibi açılır, kulaklarına taktıkları amber çiçekleriyse alevli adacıklar gibi etraflarında süzülürdü. Stevenson iskeleden onları ve volkanik taşlar kadar parlak ve sert ciltlerini izlemeye bayılırdı.

Çocukluğunun korunaklı dünyasında saklı tutulan, fısıldanan, üstü kapatılan herşey burada, Samoa'da –meydan okurcasına, gizli saklı olmaksızın– açıktaydı; başlarda bu durum tüm duyularına fazla gelmiş, onu boğmuştu, tıpkı Fanny'yi sinirlendirdiği, kızdırdığı ve sabrını zorladığı gibi. Ama kalmışlardı, geçen yıllar içinde de bütün bunların bağırtılı hali onları cezbetmişti, çekincesizliğe alışmışlardı. Ve her ne kadar Vailima'daki evlerinde İskoç bir beyefendiyle Amerikalı karısına ve onların ailesine (artık büyümüş iki üvey çocuğu ve yaşlı annesi) uygun düşecek kurallara bağlı olarak yaşıyorlardıysa da, dışarıdaki renklerin ve seslerin cümbüşü, dünyanın ağır kokulu bir çiçek gibi sürekli olarak açılmasını izlemek onlara mutluluk veriyordu.

Kahvaltıdan sonra Fanny geniş salonda oturmuş hesapları kontrol ederken Stevenson Londra gazetelerini okumaya çalışıyordu: gece her zamanki gibi rahatsızlanmıştı, şimdi de kafası

hiç iş yapmak istemiyormuş gibiydi. Ona tanıdık gelen ama tam da çıkaramadığı adları, silik birer anı gibi okuyordu; bir zamanlar o kadar iyi bildiği bu yerin böylesine beklenmedik bir coğrafya tarafından bu kadar mutlak bir şekilde işgal edilmesinin ne garip olduğunu, birinin anımsanan duyumlarıyla diğerinin insanın üstüne üstüne gelen duyumlarının nasıl karıştığını düşündü bu günlerde sık sık yaptığı gibi. Uzaklardaki Britanya adasının dedikodularını ve olaylarını, dikkatli bir antropologun göstereceği ilgiyle okudu, "Samoa vahşileri arasına düşen bizim RLS"i gözlerinde canlandıran arkadaşlarının da aynı şeyi yaptığını hayal etmek onu eğlendirdi.

On bir dolaylarında evin kahyası Sosimo gelip arabanın hazır olduğunu haber verdi. Bütün aile arabaya bindi –Stevenson, Fanny, Fanny'nin çocukları, Belle Strong'la Lloyd Osborne ve yaşlı Bayan Thomas Stevenson– ve Sosimo kırbacını şaklatarak katırları tırısa kaldırdı.

Bütün köy, palmiye dalları ve çiçeklerle süslenmişti. Yeni serilmiş tapa yaygılarının ön tarafında üçer tane taç çiçeği çelengi takmış davulcular, yetkinlikle değilse de iyi niyetle prova yapıyordu, kıkırdayıp duran birkaç genç kız da ritme uygun olarak dans ediyordu. Yaşlılardan iki ya da üç kişi, Stevenson klanını karşılamaya geldi ve bayanların arabadan inmesine yardım etti. Siyah şemsiyesini sıkı sıkı tutan Bayan Thomas Stevenson, şaşırtıcı bir çeviklikle yere atladı ve derhal sular seller gibi dedikoduya başlayan bir grup yaşlı kadın tarafından götürüldü. Lloyd Osbourne, Sosimo'nun arabadan indirmekte olduğu hasırları taşımaya yardım etmeyi önerdi, geniş kenarlıklı şapkasının koruması altındaki Stevenson'la küçük beyaz şemsiyelerinin gölgesindeki Fanny ve Belle ise kazılmış fırınların yakınındaki çembere yönlendirildiler. Etlerin ve başka yiyeceklerin, kızgın taşların üstüne sarkıtılışını ve dev duman bulutlarının oluşmasını izlediler bir süre. Ardından fırınların üstü, yeşil palmiye yapraklarıyla örtüldü ve şef onları oturmaya davet etti. Fanny ve Belle için sandalye getirildi, ama Stevenson diğer erkeklerle birlikte yere bağdaş kurarak oturdu.

İnsanlar gelip gidiyor, çocuklar koşuşuyor, sıska köpekler biri onları tekmeyle kovana kadar her köşeyi kokluyordu, arada sırada şaşkın bir tavuk, telaşlı bir koşuyla ana çemberi deliyordu. Stevenson, çocukken bakıcısının ağır kuzey aksanıyla "yaygın ifrat" olarak adlandırdığı şeyden hiçbir zaman çok hoşlanmamıştı: yalım kadar kestirilmez ve güçlü olan bir kalabalığın hareketleri. Büyük bir grup insanın ortasında, ister neşeli ister kızgın, ister yaslı ister şen olsun, kendini çıplak hissediyordu; daha iyi bir sözcük bulamadığı için utangaçlık olarak nitelendirdiği, ama babasının bir keresinde korkaklık dediği –hiç unutmadığı bir suçlamaydı bu– o duyguyu yenmeye çok çalışmıştı. Şimdi çevrelerinde bir tür kalabalık birikmeye başlayınca Stevenson kendini rahat olmaya, en azından rahatmış gibi gözükmeye zorladı. Sonra müzik sahiden başladı.

Samoa'ya ilk geldiklerinde Stevenson, bu yabancı yerin garip adetleri annesine ters gelir mi diye merak etmişti. Bu adetler hakkında yazılanları okumuştu ve gerçekte nasıl olduklarını görmeyi çok istiyordu, Fanny'nin de, Amerikan püritenliğine karşın, Walt Whitman'ın sadık bir okuyucusu olarak, insan bedeninin sağlıklı bir şekilde açığa çıkarılmasından, rüzgar ve yağmurla değil güneşle giydirilmesinden zevk alabileceğini düşünüyordu. Onu asıl endişelendiren, kenarları dantelli, koyu renkli, kaskatı ipekliler giymiş bedenlere alışık sade bir Edinbrugh hanımefendisi için fazlasıyla beyaz dişlere ve fazlasıyla kara saçlara, çıplak siyah bedenlere ve süzülür gibi hareketlere, annesinin nasıl tepki vereceğiydi. Önce Hawaii'de, ardından Tahiti'de, insan yüzünün ince hatlı, saçın da uzun ve düz olduğu bu yerlerde, sonra da hatların daha yuvarlak, cildin çok daha koyu olduğu, saçın sık dokulu kıvırcık bir taca dönüştüğü bu adalarda Bayan Thomas Stevenson, Tanrı'nın dünyada yarattığı çeşitlilikten zevk alıyor ve O'nun kendi imgesinin farklı farklı biçimlerinden mutluluk duyuyor gibiydi yalnızca. Tahitili yüzleri altın leylaklara, Samoalı yüzleriyse siyah güllere benzetiyor, gittiği her yerde kendini rahat hissediyordu. Oturaklı Samoalı kadınların arasında mutlu bir şekilde oturan Bayan Thomas Stevenson'ı, onların beyaz mumularmın ve siyah ciltlerinin tam

tersi olan siyah elbisesini ve beyaz yüzünü, saçını ve ellerini seyretti Stevenson.

Davullar hissettirmeden ama sürekli artan ısrarlı bir ritim çalıyordu, yanaklarında bir parça boya olan, kafalarına yeşil çelenkler takmış bir sıra erkek, düz bir çizgi halinde dans etmeye başladı, kadınlarsa cesaretlendirici bir koro halinde kontrpuanlı bir şarkı söylüyordu. Sonra sıra kadınlara geldi, kollarını havaya kaldırıp yan yana, kusursuz bir uyum içinde, dalga gibi hareketlerle salındılar. Ardından ergenler dansa katıldı, bazısı diğerlerinden daha beceriksiz ve utangaçtı, sonra Stevenson birden, müzik eşliğinde kendine tam bir güvenle hareket eden, olağanüstü güzellikte bir kız gördü.

On üç ya da on dört yaşlarında olmalıydı, gür saçları tiare çiçeklerinden örülmüş bir bantla toplanmış, alnını ortaya çıkarmıştı, siyah dalgalar halinde ince omuzlarına dökülüyordu, kocaman açmış kırmızı bir amber çiçeği vardı kulağının arkasında. Renkli bir bez parçasının (ziyaretçi misyonere verilmiş bir tavizdi bu) altından küçük göğüsleri görünüyordu, deniz kabukları ve boncuklarla süslenmiş sazdan eteği, o dans ettikçe uzun, ince bacaklarını gösteriyordu. Stevenson kızın gözlerini çok beğenmişti, onu izlerken bir ara göz göze geldiler, kız gülümsedi. Utanan ve utanmasına şaşıran Stevenson başını çevirdi. Yeniden baktığında kız, diğer kızlardan birkaçıyla birlikte davulcuların arkasında kaybolmuştu. Ritim değişti. İri bir adam, çemberin ortasında tek başına dans etmeye başladı.

Günün geri kalanında Stevenson en beklemediği anlarda kızı yeniden görüp yitirdi. Şefin uzun konuşması boyunca, ardından kava içerler ve domuz etiyle taro kökü yerlerken gözleri onu aradı, ama göremedi. Sonra birden elinde, pişirilmiş ekmek ağacı meyvesi dolu bir tepsiyle ortaya çıktı kız, daha sonra yaşlı kadınlar arasında, birinin saçlarını tararken, sonra da bir anlığına, bir alev ağacının gölgesinde iki arkadaşıyla gülerken gördü onu Stevenson. Bir keresinde arkasına döndü ve kızın onu izlediğini fark etti, ama yeniden döndüğünde kız koşarak uzaklaştı.

Yıllar önce Fransa'dayken aşağı yukarı aynı yaşlarda bir kızı, bir çiftliğin avlusunda, yıkık dökük bir paravanın arkasında yı-

kanırken görmüş ve şimdikine benzer bir arzu patlaması hissetmişti. Aziz Augustinus'tu, galiba, diye düşündü, kendisini düşlerinden sorumlu tutmadığı için Tanrı'ya şükreden. Kava'sından büyük bir yudum alıp aynı şükran duasını mırıldandı.

Öksürüğü sık sık olduğu gibi bu sefer de herhangi bir uyarı olmaksızın, önce boğazının arkasında bir hırıltı olarak başladı, sonra da hiç bitmeyecekmiş gibi gözüken kesik kesik, kuru bir öksürük nöbetine dönüştü. Tüm bedeni sarsılıyor, acı şakaklarına vuruyor, göğüs kafesini zorluyordu. Fanny kolunu ona doladı, ama Stevenson onu itip ayağa kalkmaya çalıştı, köylülerin onu izlediğinin farkındaydı. Lloyd Osbourne gelip, bekleyen at arabasına götürdü onu, ama arabaya ulaşamadan öksürük o kadar şiddetlendi ki Stevenson titremeye başladı. Uzun bir an boyunca dizlerinin çözüldüğünü hissetti ve bayılmadan hemen önce, ağzına tuttuğu mendilde, kızın saçına taktığı çiçek kadar kırmızı, iri ve parlak bir leke gördü.

Sabahleyin garip bir şekilde, kendini uzun süredir hissetmediği kadar iyi hissederek uyandı, sanki bir fırtına gibi geçmişti o harap edici öksürük, ardında onu neredeyse tazelenmiş olarak bırakmıştı, her zamanki nefes darlığı bile kalmamıştı. Fanny yataktan çıkmasını istemedi ama Stevenson onu dinlemedi bile. Nefis bir enerjiyle dolu gibiydi, kahvaltıdan sonra da üzerinde çalıştığı karanlık İskoç romansının yeni bir bölümünü yazmaya oturdu. Her hareketinde onu şaşırtan ve hoşuna giden bir hız vardı. Başlamak için sabırsızlanıyordu. Oturdu, masasmda duran az sayıdaki bir sıra kitabı düzeltti, sümenin altmdan birkaç yaprak kağıt çıkardı ve kalemini mürekkebe batırdı.

Her ne kadar bir dizi hastalığına eklenen yazıcı krampı yüzünden yazılarını genelde Lloyd ve Belle'e dikte ediyorduysa da, eğer mümkünse kalemi kendi tutmayı ve hikayenin kağıda tam anlamıyla akmasını izlemeyi yeğliyordu. Bugün sanki bir mucize gerçekleşmiş gibi güzel gitti yazı işi: Güneyin güçlü ışığında, İskoçya'nm rüzgarını ve yağmurunu, atalarının zengin ve dikkatli dilini kolaylıkla yakaladı. Bir keresinde Henry James'e, kitaplarında görsel duyuyu açlıktan öldürmek istediğini söyle-

mişti. İnsanların konuştuğunu duyuyor, hareket ettiklerini hissediyordu, ona göre kurgunun tanımı buydu. İki yazınsal amacını bir kenara not etti:

1. Sıfatlarla savaş
2. Görme sinirine ölüm.

Şimdi kötü kahramanının, fırtınalı bir günde kırlık alanı tutkuyla geçtiğini görüyor, yaptıklarını, gök gürültüsü gibi gümbürdeyen cümlelerle Yüce Tanrı'sına mazur göstermeye çalıştığını duyuyordu. Ziyafetteki kız, gülümsemesini Stevenson'ın romansındaki genç kadına ödünç vermişti, Stevenson'a göre bu kadar sahiplenmek yeterliydi: "izin verilebilir bir günah," dedi kendi kendine ve bunun için şükretti.

Doğru ve yanlışın hikayesi zihninde canlandıkça dikkatini cezbediyor, basitliğinden memnunluk duyuyordu. Öğlene kadar yazıp bıraktı. Yeniden deniz kıyısına yürünmeyecek kadar sıcak olmuştu, o yüzden bahçeye çıktı ve gerilmiş kaslarını açtı.

Sosimo yere düşen ekmekağacı meyvelerini topluyordu, Stevenson yeni misyoneri görüp görmediğini sordu ona.

"Vailima'da yeni misyoner yok," diye yanıtladı Sosimo. "Apia'da yeterince var zaten."

Stevenson kızı bir daha düşünmedi. Onun yerine, sonraki birkaç gün boyunca, Edinburgh ağzına duyduğu özlemle ve herşeyin yerli yerinde olduğunu bilmeye yönelik çocuksu bir gereksinimle, gizemli hemşehrisini aradı. Sonraki bölümleri Belle'e dikte ederken, cümlelerinin ritmini misyonerin konuşmasının belirlediğini fark etti. Sosimo'ya iki kere daha sordu ve aynı yanıtı aldı, geceleriyse Bay Baker'la ilk karşılaştığı yer olan deniz kıyısına indi. Kimin yanında kalıyor olabileceğini, kahyanın herşeyi gören gözlerinden ve kirişteki kulaklarından nasıl kaçabildiğini merak etti. Bir hafta geçtiğinde ve Stevenson misyonerin başka bir adaya geçtiğine karar verdiğinde, iki adam bir kez daha kıyıda aynı noktada karşılaştı.

"Zehirli bir parlaklık bu," dedi Bay Baker, elini gözlerine siper ederek. "Cehennemin yakıcı parlaklığı."

Stevenson güldü ve nerede kaldığını sordu. Bay Baker doğrudan yanıt vermedi.

"Apia'nın öbür tarafında işlerim vardı. Böyle bir sayımı yapmak kolay iş değil."

"Yalnızca adları mı yazıyorsunuz?"

"Yo, hayır. Adlar işin en kolay kısmı. Benim asıl ilgilendiğim, neyle uğraştıkları. Şeytanın eli boş insanlar için ne tür işler bulduğu. Sözü yalnız dinleyenleri değil, uygulayanları da arıyorum. Burası da tembellik için biçilmiş kaftan."

"Ama kaldığınız yerden memnunsunuz, değil mi?"

"Yeterince. Ev sahibimi hiç görmüyorum, o da beni hiç görmüyor, bu sayede de çok iyi geçiniyoruz. Kültürlü bir adam değil ama evinde sizin bazı kitaplarınız var."

"Kendimi önemli biri gibi hissedeyim diye yayıncımın kitabımı bedava dağıttığını düşünüyorum bazen."

"Hiçbir kitabınızı okumadım, okumayacağım da. Edebi saçmalıklara harcayacak zamanım yok. Uydurma hikayelermiş! Hepsi yalan bence, kusura bakmayın. Yeryüzündeki şu kısa zamanımız, bize onu boşa harcayalım ve fantazilere dalalım diye değil, günahlarımızı bağışlatmak ve öğrenmek için verildi. Bütün dikkatimi vermem gereken tek bir Kitap var efendim, o da masal anlatmıyor."

Stevenson suçlandığını hissetti. "Masallarımla yapmaya çalıştığım tek şey, biraz heyecan, biraz mutluluk vermek. Görevlerimizin arasında bu da yok mu?"

"Mutluluk mu?" Adam güldü. "Mutluluk bir ödüldür, hak değil. Yerlilerin geceleri geç vakit bu kumsalda, bu sözde cennette ne pislikler yaptığını gördünüz mü?" Sesi sertleşti. "Beyazları bile gördüm burada, Avrupalıları..." Cümlesini tamamlamadı. "Hayır efendim. Mutluluğun görev olduğuna inanmıyorum."

Stevenson sağ elinin eklemlerinde yakıcı bir acıyla uyandı, ama gecenin içinde aklına gelen fikir dikte edilemezdi. Üvey kı-

zına teşekkür etti, ama bu sabah biraz kendi başına çalışmak istediğini söyleyip masasına oturdu. Ateşi var gibiydi, parmakları da titriyordu biraz, ama görev aşkıyla kalemini mürekkebe batırdı ve yazmaya başladı. Hikayenin koptuğunu, beklenmedik bir yan yola saptığını biliyordu. Daha karanlık, daha şiddetli geliyordu hikaye, peşinden irinli, sözü edilemez şeyleri açığa çıkarıyordu sanki. Durmaksızın yazdı, eli titrediği için yazısı neredeyse okunmuyordu artık. Bir kez bile silmeden yirmi sayfayı doldurdu. Karısının sesini kapının önünde duyunca yazmayı bıraktı. Yüzü gözü ter içinde kalmıştı.

Fanny'ye yemek yemeyeceğini, gidip yatacağını ve ağrısının geçmesini bekleyeceğini söyledi. Sonra da epey farklı birşeyler yazdığını söyleyip, okumak ister mi diye sordu. Bir alışkanlıktı bu: Fanny, Stevenson'ın yazdığı herşeyi okurdu ve bir öykünün kaderi, onun onayına bağlıydı. Kızarmış yüzü ve güçlükle nefes alıyor olması Fanny'yi endişelendirmişti, ama Stevenson, kendisini yatak odasına götürmeye kalkışmasını engelledi. Üstüne düşülmesinden hoşlanmadığını bilirdi Fanny, kendi haline bıraktı.

Stevenson uykuya daldı ama hiç de huzurlu bir uyku olmadı bu. Bambu panjurlardan içeriye en ufak bir esinti girmiyordu, çizgi çizgi sızan ışık bile sıcak ve tozlu gibiydi, kapalı gözlerini yakıyordu, bu yüzden de dev bir fırına canlı canlı gömüldüğünü gördü rüyasında. Ağustosböceklerinin sağır edici gürültüsüne uyandı ve kendini terden sırılsıklam olmuş çarşafa dolanmış buldu. En baştaki gibi Edinburgh'da olmayı istedi yine. Leğene su dökerken aynada yüzünü gördü, güneşten yanmış gibi kıpkırmızıydı.

Alt kata indi. Fanny deri koltukta oturuyordu, yazdıkları kucağındaydı.

"Ee?" diye sordu Stevenson.

Hemen yanıt vermedi. Neden sonra konuştu:

"Korkunç bu. Kaba saba. Yakışmıyor. Yazdığın hikaye karanlık ama güçlüydü, bir başyapıt olmaya doğru gidiyordu. Buysa... sansasyonellikten de beter. Edebiyata kesinlikle uygun değil."

"Edebiyata uygun değil mi?"

"Keşke böyle şeyleri hayal bile etmeseydin. Zehirden başka birşey değil bu."

Stevenson çok hiddetlenmişti. Yanaklarının öfkeyle kızardığını hissetti ve başka birşey demeden sayfaları Fanny'nin elinden kaptı. Hışımla odadan çıktı ve kendi odasına gitti. Kendini hiç bu kadar kızgın, bu kadar öfkeli hissetmemişti. O sabah yazdığı şeylere baktığında sözcükler kendi yaşamlarını edinmişe benziyordu, tanımadığı bir el yazısıyla sayfanın üstünde yılan gibi kıvrılıyorlardı.

Büyülenmiş gibi okudu bir süre. Sonra şömineye gidip sayfaları taşların üstüne attı ve bir kibrit çaktı. Kağıdın çıtırdamasını, kızıla dönmesini ve ardından koyulaşmasını izledi. Geriye yalnızca için için yanan küller kalınca yeniden aşağı indi. Fanny olduğu yerden kımıldamamıştı. Stevenson ona doğru gitti, yanında diz çöktü ve başını kucağına koydu.

"Haklısın. Hikayenin özünü tamamen kaçırmışım. Yanlış yola saptım, niye bilmiyorum. Beni bağışlayabilecek misin?"

Fanny parmaklarıyla Stevenson'ın saçlarını taradı. Stevenson da, Fanny de bu sayfalardan bir daha asla söz etmedi.

"Ahlaki hikayeler yazdım," dedi Stevenson Bay Baker'a, bir dahaki buluşmalarında. Bir grup denizci subay, saygılarını sunmak için Vailima'ya gelmişti, evin reisi de akşam yemeğinden önce biraz başını dinleyebilmek için evden kaçmış, konuk ağırlama işini Fanny'yle üvey çocuklarına bırakmıştı. Bay Baker'ı yine mangrov ağaçlarının yakınında bulmuştu, iki yengecin kumda dövüşe dövüşe ilerleyişini izliyordu görünüşe göre.

"Bence hikayeler, vaazlardan neredeyse daha öğretici. Hikayeler insana düşünecek daha fazla şey veriyor, çünkü daha dolaylı yollardan anlatıyorlar anlatacaklarını."

"Kesinlikle: çok daha dolaylıdır geniş ve dolambaçlı yol. Böyle bir yolun sonunun nereye varacağını da John Knox uzmanı birisine anımsatmam herhalde gerekmiyordur. Anlatılması gereken tek bir hikaye vardır, o hikayenin de okuyucuya ihtiyacı yoktur."

Ay birkaç bulutun arkasına saklanmıştı, karanlıktaki tek şey kalın Edinburgh sesiydi. Ay yeniden belirdiğinde gümüş yengeçlerden yalnızca biri kumun üstünde, yükselen sulara doğru ilerliyordu.

"Yeni Gine açıklarındaki Semender adasını bilir misiniz?" diye devam etti ses. "Bir ara oradaydım, dört yıl kadar önce. Önemli değil. Adanın yerlileri karşılaşacağınız, ya da karşılaşmayacağınız, en vahşi insanlardı, dünyada konuşulan dillerin tümünden olağanüstü derecede farklı bir dil konuşuyorlardı. Benim gelişimden birkaç yıl önce oraya bir misyoner yerleşmişti, Tanrı'nın kelamını bu hayvansı insanlara getirmek için. Dillerini öğrenmesi aylarını almış, öğrendiğinde de Aziz Pavlus'un Efesuslulara Mektubunu onların hırlamalarına ve ciyaklamalarına çevirmeye koyulmuş; anımsayacaksınız bu mektupta Havari, putperestleri Tanrı yoluna çağırır, yalnızca görünüşte değil, İsa'nın hizmetçileri olarak. Bu adam yıllarca, gece gündüz çalışarak, kutsal sözleri Semenderlilerin diline çevirdi. Ama herhalde size anımsatmam gerekmez, zayıftır beden, çivilerin ve dikenlerin acısını bilmeyenler de bu dünyanın kötülüklerine karşı savunmasızdır. Yerliler birer birer basit bir hastalığın kurbanı oldu, Tanrı'nın hizmetkarının yolculuğa çıkmadan önce kaptığı hafif bir çiçek türüydü bu; ben adaya geldiğimde beni karşılayacak bir avuç bitkin ve zayıf erkekle kadın kalmıştı. Birkaç hafta sonra, misyonerin yararlı işi tamamlandığında ve Aziz Pavlus'un mektubunun son sözcüğü de o ilkel dilde yazıldığında, son Semender yerlisi kulübesine kapandı ve ancak, kendisinden önce giden arkadaşlarının yanına, kör cahil bir benzetmeyle denizlerin ötesindeki deniz dedikleri yere gömülecek bir cesede dönüşünce çıktı. Benim cesur misyoner görevini tamamlamıştı, kendisi dışında artık hiç kimsenin konuşmadığı bir dile çevrilmişti Havari'nin sözleri. Bu önemli mi sizce? Hiç değil: Söz'ün bedenden daha uzun yaşadığını gösterir bu, o kadar."

"Ama bize örneklerle birşeyler öğretebilsinler diye hikayelere ihtiyacımız var, öyle değil mi?"

"Neyin örneği? Babanız mühendisti yanılmıyorsam. Ivanhoe'nun maceraları ya da Don Quijote'nin saçmalıkları ona ne

yarar sağlardı? Babanız olgulara ve sayılara güvenirdi, ben de onlara güvenmek zorundayım. Bize yol göstermesi, aldanmanın kayalıklarından uzak tutması için güçlü ışıklar tutmalıyım."

"Yerliler hikayeleri seviyor. Onların tarihi bu. Benim hikayelerimi de dinliyorlar bazen. Bana 'tusitala' diyorlar, hikayeci."

Sonra ekledi:

"Dünyanın bu köşesinde anlattığınız hikayeler gerçekliğin bir parçası haline geliyor. Anlıyor musunuz beni? Bir keresinde sihirli bir dilek şişesi hakkında bir hikaye yazmıştım. Köyden bir gruba bir akşam bu hikayeyi okuduğumda, şişeyi görmek istediler. Hala da isterler, arada sırada. Hikayede geçtiği için gerçek olduğunu sanıyorlar. Yoksa yalan olurdu onların gözünde."

"Hurafe, başka birşey değil. Onlara Kitab-ı Mukaddes'ten parçalar okusanız çok daha iyi yaparsınız. Tek hakikat odur. Şimdi, eğer izin verirseniz."

Stevenson onun ayağa kalkıp mangrovlarm arasında gözden yitmesini izledi; yükselen denizin kenarında, su içmeye gelmiş çok ayaklı hayvanlara benziyordu ağaçlar.

Dışarıdan gelen insan seslerini duydu, ardından da Sosimo'nun ona seslendiğini. Gidip neler olduğuna bakacağını söyledi Fanny'ye, robdöşambrını giydi ve aşağı indi. Bir grup yerli erkek ön holde tartışıyordu, Sosimo da onları yatıştırmaya çalışıyor gibiydi. Kapının aralığından bir grup yerli kadının yas rengi olan beyaz giysiler içinde, sessizce inlediğini görebiliyordu.

"Efendi," dedi Sosimo. "Bu adamlar sizi görmek istiyor. Kötü birşey oldu. Vaera, Tootei'nin kızı," devasa göbekli, iri bir adamı işaret etti, "dün gece öldürüldü."

Stevenson birden adamı tanıdı, şölendeki davulculardan biriydi. Çiçeklerden yapılma tacı olmadan ve büyük beyaz gömleği göbeğini örtecek şekilde iliklenmişken çok farklı görünüyordu.

"Nasıl? Nerede? Baş hakime haber verildi mi?"

"Verdiler, köyde soru soruyorlar herkese. Ama Tootei sizinle konuşmak istiyor."

"Gel," dedi Tootei. "Bizimle gel."

"Nereye geleyim?"

"Yardım edebileceğinizi düşünüyor, Efendi. Olay yerini görürseniz anlayacağınızı düşünüyor."

Stevenson duraksadı. Sonra yanıt verdi. "Geliyorum. Bana bir dakika verin."

Yukarı çıkıp Fanny'ye olanları anlattı. Ardından giyindi, çabucak bir fincan sade kahve içti ve kapıdaki adamlara katıldı.

* * *

Papaya ağaçlarının arasından geçen patika önce tarlalara, sonra da arkadaki dağın eteklerine çıkıyordu. Böcekler ve sıcak yüzünden zor bir tırmanıştı, ama kaslarının zorlanması hoşuna gitti. Başından ter damlaları akıyordu, kurulamak için mendilini saçlarında gezdirdi. Birisi, kendisinden iki kat sağlıklı birinden daha çok çalıştığını söylemişti ona gıptayla, Stevenson bunun doğru olduğunu biliyordu.

Çocukluğunun uzun gecelerinde, nefes almaya çalışırken ve kuru bir öksürükle sarsılırken, yatağında oturmuş ve yanında hemşiresi, Gece Cadısı adını verdikleri şey, işini bitirip gitsin diye beklerken, eğer bir gün yeterince güçlü olursa, mümkün olan her maceraya atılacağını söylemişti kendine; yollara düşecek, denizlere açılacak, garip karşılaşmalar yaşama umuduyla, yeni bir Ulysses gibi uzaklara gidecek, ama hepsinden çok, yolculuğun kendisi için yolculuk yapacaktı. Hasta yatağı, hemşiresinin onu her gece bindirdiği bir tekne gibi gözükmüştü ona, ışıklar söndüğünde usulca soluyarak mavi karanlığa açılacaktı. Bu umutla sabahı etmişti.

Şimdi, ağaçların ilerisinde, aşağıdaki sıcak denizi ve ince, gri kumsalı görebiliyordu. Tırmanmayı sürdürdüler, hava azaldı ve serinledi. Şimdi iyice solmuş olan ama bir zamanlar görülebilen resimlerle süslenmiş, iri, çıplak taşların yakınındaki kulübe kalıntısına ulaştılar sonunda.

Kızın cesedi götürülmüştü, ama ezilmiş otlar ve lekeli toprak herşeyi anlatıyordu.

"Hiçbir şey göremiyor musun Tusitala?" diye sordu Tootei. "Anlatacak birşey yok mu?"

Stevenson beklentili adama bakıp başını salladı.

"Hiçbir şey anlatamayacağım Tootei. Ne olduğunu bilemiyorum. Umudunu yitirme ama. Eminim baş hakim yardımcı olacaktır."

"Ben de eminim ki olmayacak. Baş hakim hiç hikaye bilmiyor."

Uzun bir süre kaldılar tepede, Tootei ve diğer adamlar Stevenson'ın başlamasını bekliyordu. Sonunda Sosimo kalkıp yavaş yavaş tepeden inmeye başladı. Diğerleri de peşinden gitti.

O gün bütün öğleden sonra ve ertesi gün, Stevenson'ın ciğerleri patlayacak gibiydi. Önce verandada oturdu, hareketsizliğin onu rahatlatacağını umarak; sonra Fanny'den yardım istedi Amerikan buğusunu hazırlamak için. Fanny toz ilaçları kaynar suya attı ve aleti üzerine yerleştirdi, her zamanki gibi Harun Reşit ve sihirli nargilesi hakkında bir espri yaptı. Ne var ki bu kez ilaçlar öksürüğünü daha da kötü yapmış gibiydi, ağzına götürdüğü mendilde yine kırmızı lekeler oluşmaya başladı çok geçmeden. Fanny onu koltukaltlarından kaldırıp yatağa gitmesine yardım etti. Stevenson bir kez daha onun ne kadar güçlü olduğunu fark etti, bir erkek gibiydi, yüzündeki derin çizgilerin artık yaşını iyice belli etmeye başladığını da gördü, acımasızca değil ama. Şölendeki kızın yüzü, Fanny'nin yüzüne bindi, ardından Tootei'nin kızının cesedine; Stevenson bu görüntüyü kovalamak için sıkı sıkı kapattı gözlerini.

Sırtını yastıklara dayamıştı Stevenson, buruş buruş mendili elindeydi, leğense uzanabileceği bir uzaklıktaydı, ateşli bir uykuya daldı ve sıcaktan yanan dağ etekleri, kadın bedenleri, rüzgarda salınan alev ağaçları ve kan damlaları rüyasında çıldırmış bir coğrafya gibi birbirine karıştı.

Uyandığında gece olmuştu. Fanny yatağının kenarında oturmuş, Hawaii'den aldıkları gaz lambasının ışığında okuyor-

du. Yoğunlaşmış yüzüne, çok iyi tanıdığı ciddi ağzına, kaba, çok çalışmış ellere baktı ve buradaki herşeyin nasıl da korkunç bir şekilde tanıdık olduğunu düşündü: Fanny'nin oturduğu koltuk, Stevenson'ın ailesinin Edinburgh'daki evinden gelmişti; Raeburn portresinin gravürü Andrew Lang'in armağanıydı; yatak örtüsünü annesinin bir arkadaşı dikmişti; dolabınsa anlı şanlı bir Edinburgh canisine ait olduğu söylenirdi, hemşiresi onunla ilgili bir dolu inanılmaz hikaye anlatmıştı zamanında. Karısının okuduğu kitap, yani d'Aurevilly'nin *Les Diaboliques*'i bile iki upuzun yıl önce, *Scribners' Magazine*'in editörü tarafından yollanmıştı ona.

Çocuğun dağda öldürülüşü tam bir vahşetti, düşüncesi bile dayanılmazdı. Suçlulukla kendine sordu: eskiden günlerini dolduran o sağlıklı yenilik hissi, o güzel heyecan neredeydi? Şimdi ancak kendi imgeleminde, kendine anlattığı ve bazen kağıt üstünde anlatmaya çalıştığı hikayelerde bulduğu heyecanı toprakta ve ter dökmekte bir daha ne zaman bulacaktı? Artık asıl önemli olan şey, anı kırıntılarıydı: Cevennes dağlarında, Notre-Dame des Neiges'de iki şeytansı yabancıyla karşılaştığı o uzak öğleden sonrası; ya da Honolulu yakınlarında, Peder Damian'ın cüzam kolonisindeki iri ve delirmiş kadınla saatlerce süren sohbeti; ya da San Francisco'da adını anımsayamadığı bir Çinlinin onu rıhtımın yakınlarında bir yere götürdüğü ve bir kasenin dibinde biriken çay yapraklarından falına bakıldığı o gece. "Nostalji" sözcüğü (okuduklarından anımsadığı kadarıyla) onyedinci yüzyılda Alsace'lı bir öğrenci tarafından, tıbbi bir tezde, memleketlerinin dağlarından uzak kalan İsviçreli askerlerin hastalığını tanımlamak için kullanılmıştı ilk kez. Stevenson için bunun tam tersi geçerliydi: daha önce hiç görmediği yerleri özlemenin verdiği acıydı nostalji.

Aniden yaşlanmıştı; belki de herşeyin nedeni buydu. Kırk dördüne basmıştı ve bu, keşiflere çıkılacak bir yaş değildi artık.

Romantik bir yaşamın, romans yazarına uygun olmadığını gözlemlemişti birileri bir zamanlar: odun kesmek ya da tavşa-

nın derisini yüzmek insanı daha iyi bir macera yazarı yapmıyordu. Belki de şimdi yaşam sıradanlaştığına, belli bir düzene oturduğuna göre, hep aynı şeyler ona hep aynı aldırmazlıkla bakar olduğuna göre, gecelerinde hiçbir arzu kalmamışken ve Fanny de ya sağlığını düşündüğü için ya da sırf ilgisizlikten yanağına bir iyi geceler öpücüğü kondurmakla yetiniyorken, belki şimdi kanlı canlı, gökgürültüsü gibi, işe yarar birşey yazabilirdi. Fanny'nin o kadar kızdığı o karanlık çıkış dışında şu anda elindeki kitap gayet düzgün bir şekilde ilerlediği için, ona bu inayeti sunan kader tanrıçalarına nankörlük ediyormuş gibi geliyordu.

Bu sefer hastalık birkaç hafta sürdü. Kendini daha güçlü hissedip yataktan kalkmaya yeltendiği her seferde, mendilini lekeleyen ve leğende irinimsi bir sıvı bırakan öksürük nöbetine tutuluyordu. Şaka gibi bir adı olan aile doktorları Doktor Funk birkaç kez gelip gitti, ama Fanny'ye de dediği gibi, bekleyip dua etmekten ve bedenin kendi kendine iyileşeceğine güvenmekten başka yapılacak pek birşey yoktu.

Bir ay kadar sonra, Stevenson oturacak ve hatta çalışma odasında birkaç saat geçirecek kadar kendini iyi hissettiğinde, yeni birşeyler yazmasa da bıraktığı metni eleştirel bir gözle yeniden okurken, Sosimo içeri girip Tootei'nin yine geldiğini ve onu görmek istediğini söyledi.

Stevenson yavaşça kalkıp kapıya gitti, elini uzattı. Tootei uzatılan eli sıkmayı reddetti.

"Seni gücendirecek birşey mi yaptım?" diye sordu Stevenson şaşkınlıkla.

"Kızımı hatırlıyor musun?"

"Kendisini hiç görmemiştim Tootei, ama başına korkunç birşey geldiğini hatırlıyorum. Katili bulamadıklarını da duydum."

"Onu gördün Tusitala. Şölende. Dans ediyordu, sen de onu izledin."

Stevenson hiçbir şey demedi.

"Vaera öldürülmeden önce... incitildi," dedi Tootei, doğru sözcüğü arar gibi.

"Evet, biliyorum Tootei. Çok üzülmüştüm, çok. Hala da çok üzgünüm."

"On dört yaşındaydı. Evlenecekti. Annesi üzüntüden çıldırıyor."

Tootei Samoa dilinde, Stevenson'ın anlamadığı birşeyler söyledi ve elindeki şeyi suratına doğru uzattı.

"Bu... bu senin mi?"

Tootei'nin geniş kenarlı bir şapka tuttuğunu gördü Stevenson; koca avucunun içinde eciş bücüş olmuştu. Önce şapkaya, sonra da adama baktı.

"Bunu oğlum Vaera'nın cesedini bulduğumuz yerin yakınındaki bir çalılıkta buldu dün. Oğlum dedi ki senin de böyle bir şapkan varmış."

"Evet, benim şapkama benziyor. Ama benimki burada, evde."

Stevenson şapkaya yeniden baktı, sonra da giriş kapısının yanındaki askılara. Şapkası orada değildi.

"Tootei, ne kadar üzgün olduğunu biliyorum, ben de çok üzgünüm, ama oğlun benim bu işle bir ilgim olduğunu herhalde düşünmüyordur. Belki o gün birlikte oraya çıktığımızda düşürdüm."

"O gün şapkan yoktu. Hatırlıyorum. Artık bize daha çok benzediğini düşünmüştüm, güneşten korkmuyordun."

"Tootei, ne olur sakinleş biraz. Bu şapkanın başka birine ait olduğuna eminim. Ya da biri benimkini aldı ve dağda kaybetti. Bak ne diyeceğim: istersen gel baş hakimle bir kez daha konuşalım. Ona şapkayı gösterip nerede bulunduğunu anlatalım. O ne yapılacağını bilir."

Tootei kirli şapkayı yere fırlattı.

"Baş hakim de beyaz," dedi.

"Yalnızca baba tarafından. Annesi Mataapaeia'nm kızıydı."

"O bir beyaz diyorum sana. Bir beyaz gibi konuşuyor. Sen de beyazsın Tusitala. Konuşmanın yararı yok." Sonra çıkıp gitti.

Stevenson boş holde, mide bulantısıyla kalakaldı.

Stevenson Fanny'ye birkaç kez şapkayı anlatmayı denediyse de beceremedi. Son hastalığı sırasında karısı soğuklaşmış, uzaklaşmıştı. Evlilikleri boyunca birkaç kez melankoliye benzer

birşeye kapıldığını, bu haldeyken de Stevenson'ın ona ulaşmasına izin vermediğini görmüştü. Dayanılmaz bir hüzün duydu. Başlangıçta birşeyleri kurarken, odaları genişletme ve daha çok alan kazanma planları yaparken ona öylesine sevinç veren ev şimdi bir mozole gibiydi, rutubetli ve iç karartıcı. Bir zamanlar yeni olanlar şimdi yıpranma işaretleri veriyordu, çünkü tropik iklimde herşey hemen çürüyordu. Verandadaki mobilyalara termitler dadanmıştı: bir gece ansızın bir termit bulutu gelmiş ve kanatlarını atarak ağacın deliklerinden girmiş, masaların ve iskemlelerin içinde kaybolmuşlardı, geriye yalnızca yeri kaplayan gümüş rengi pullar kalmıştı. Henüz iki yıl önce Fransa'dan sipariş ettikleri perdeler, yosuna benzeyen ince ve gri bir tabakayla kaplanmıştı, hizmetçilerin her gün temizlik yapmasına rağmen pencerelerin köşelerinde dantelsi örümcek ağları vardı. Büyük bir titizlikle kolileyip etiketleyerek getirdiği kitaplarıysa yeşil küf lekeleriyle kaplanmıştı ve formaların diplerine yumurtlarını bırakan bazı böcek türlerine ev sahipliği yapıyorlardı. İskemlesiyle masasını korumak için Fanny'nin ısrarla sürdürdüğü cila ve vernik bile nemli sıcaklıkta erimiş gibiydi, ne zaman çalışmaya otursa avuçlarına ve bileklerine yapışıyordu.

Kitabına dönememişti. Karakterlerini cümlenin ortasında terk etmiş, onları sayfanın bir yerinde yitirmiş gibi geliyordu, kendilerini kurtarması için karanlıkta onu bekliyorlardı sanki. Ama bir işe yaramaz hissediyordu kendini, hiçbir şey bulamıyordu. Masasında oturmuş, eğer yeniden fiziksel olarak birşeyler yaparsa belki sözcüklerin çıkageleceğini düşünüyordu. Fildişi mektup açacağıyla, gümüş mürekkep hokkasının kenarıyla, sabuntaşından oyulmuş Çin işi kaplumbağayla, üzerinde Bonnie Prince Charles olan madalyayla oynadı. Tanrı'nın bir kurgu olduğunu söylemiş birisi olarak, kimden yardım isteyebilirdi ki? Bunu öğrenmek sert Presbiteryan babasını nasıl da sarsmıştı; ihtiyar adamın yoldan çıkmış oğluna büyük bir umutsuzlukla yazdığı mektubu Stevenson, araları düzeldikten uzun süre sonra bile saklamıştı:

Senin için çalışıp çabaladım, herşeyi yaptım – bunun mükafatı da senin İsa'ya karşı olduğunu görmek oldu... Başka genç

adamların inançlarını sarstığını ve bu aileye getirdiğin yıkımı başka ailelere de getirdiğini görmektense seni mezarında yatıyor görmeyi on kere yeğlerim.

Baba oğulun yeniden konuşmaya başlaması için on ay geçmesi gerekmiş, birbirlerine duydukları çok gerçek sevgi hiçbir zaman sorgulanmamışsa da bu sözcüklerin yazılıp okunmasından sonra birşeyler sonsuza dek değişmişti. Zaman geçtikçe, uzaklıklar ve farklı deneyimler onu babasının evinden uzaklaştırdıkça, bilinmeze duyulan inanç ya da sezgisel bir Tanrı inancı gibi birşey Stevenson'ın ruhuna geri gelmişti. Şimdi, bunca yıl sonra, her ne kadar ilahi gücü inkar etmese de kendini yine de dışarıda, uzun bir kış gecesi güzel bir evin kapı eşiğinde bırakılmış, içeri çağrılmayı bekleyen biri gibi hissediyordu.

Kapı çalındı ve hizmetçilerinden biri utangaç bir tavırla, baş hakimin onu görmek istediğini söyledi.

Baş hakim iri bir adamdı, uzun boyundan utanıyormuşçasına düşüktü omuzları. Çok güleçti, bu bazı insanları rahatlatır, bazılarınıysa korkunç derecede rahatsız ederdi, baş hakim de bu yeteneğini çok iyi kullanırdı. Samoa'nın önde gelenlerini severdi, iki adam hikayeler anlatılan ve dedikodu yapılan pek çok uzun gece geçirmişti birlikte. Stevenson'ın karşısındaki sandalyeye oturdu; küçük, kağıttan bir yelpazeyle yelpazelenmeye başladı.

"Çok kötü görünüyorsunuz, kusura bakmayın ama. Yağmurlar başlamadan önceki rutubetli mevsim tabii. Herkesin ciğerlerine kötü geliyor."

"Ama birşeyler yetiştirenler için iyi. Sosimo diyor ki seneye harika mahsullerimiz olacakmış."

"Sosimo doğru söylemiş. Konuşacak haliniz var mı?"

"Dost muhabbeti mi, iş mi?"

"İkisinden de biraz."

"Konuşun bakalım. Mesele herhalde Tootei'nin kızı."

"Aile perişan durumda. Korkunç birşey. Çok tatlı bir çocuktu. Evlenecekti. Tootei size şapkadan söz etti mi?"

"Bu işi yapan her kimse şapkasını orada düşürdüğünü mü düşünüyorsunuz?"

"Öyle düşünüyorum, evet. Kenarına kan sürülmüştü, sanki sonradan şapkasını çıkarıp şöyle tutmuş gibi."

Baş hakim, elindeki yelpazeyle gösterdi.

"İyi de neden?"

"Neden mi şapkasını çıkardı? Alnındaki teri silmek için belki."

"Evet, tabii. Her neyse, benim şapkam olduğunu sanmıyorum, ama emin değilim."

"Sizinkisi sizde değil mi?"

"Hayır, bulamıyorum bir türlü. Herhalde kaybettim, ama ne zaman kaybettiğimi anımsamıyorum."

"Son zamanlarda dağa çıkmış mıydınız?"

"Son zamanlarda mı? Hayır."

Baş hakim büyük bir gülümseme yerleştirdi yüzüne, boynunu da bir kaplumbağa gibi içeri çekti.

"Ben de olsam çıkmazdım. O tırmanış bana göre değil hiç."

Hızla yelpazelendi, sanki tırmanma düşüncesi bile onu terletmeye yetmişti. Sonra sordu:

"Vailama çevresinde hiç yabancı birilerini gördünüz mü?"

"Yabancı mı? Hayır," dedi Stevenson fazla hızlı bir şekilde.

"Dedikodular var da. Sizin oralardan bir misyoner gelmiş. Bu yeni gelenler meselesi de bir tuhaf oluyor. Buranın insanları onlar hakkında hemen birşeyler uyduruyor. Biliyorsunuz neden söz ettiğimi. Yeni birisi gelir, güneşin altındaki bütün suçların faili o olur bir anda, tamamen uydurma. Bazen bunlardan birini tutuklarım, pour décourager les autres."

"Ha, evet, anladım. Bay Baker. Evet, bir defa sahilde karşılaştım onunla. Zararsız bir genç diye düşünmüştüm. Çok ateşli, ama kimseye gerçekten zarar verebilecek biri değil. Doğru olanı yapmaya kafasını fazla takmış."

"Kesinlikle, kesinlikle. Evet, bütün yeni gelenler, özellikle de misyonerlik yapıyorlarsa böyle kötü niyetli dedikoduların kurbanı oluyor. Bazen yerliler üretiyor dedikoduyu, bazen de rakip misyonerler kendi kardeşleri için derliyor bu kötülük ka-

taloglarını. Duyduğum kadarıyla şu sizin Bay Baker hırsızlık, tecavüz, baş hakim cinayeti, adam zehirleme, kürtaj ve kamu parasını zimmetine geçirmekle suçlanmış. Ama gariptir, sahtecilik ya da yangın çıkarmayla değil."

"Bu Güney Denizi dünyasında suçlamalar nasıl da havada uçuşuyor, ne ilginç, değil mi? Eminim benim hakkımda da parlak şeyler söyleniyordur."

"Yalnızca doğru şeyler, Bay Stevenson. Yalnızca doğru şeyler söyleniyor. Sizi daha fazla yormayayım."

Baş hakim gittikten sonra Stevenson, düşüncelere dalmış şekilde birkaç dakika hareketsiz kaldı. Sonra kalemini alıp mürekkebe batırdı ve yazmaya başladı:

Hepimiz kötüyüz Tanrım, bunu görmemize ve düzeltmemize yardım et.

Hepimiz iyiyiz, daha iyi olmamıza yardım et. Kullarına sabırlı gözlerle bak, güneşi ve yağmuru gönderdiğin gibi; bize bak, kurumuş kemikleri çağır, hızlandır, canlandır; içimizde hizmet ruhunu, barış ruhunu yeniden yarat; içimizdeki sevinci yenile.

Kalemini silip arkasına yaslandı. Yazmak istediği bu değildi, ama dua etme gereksinimi, hikayesine devam etme isteğine ağır basmıştı. (Şimdi fark ediyordu ki) çok uzun süredir görmediği ve pek az tanıdığı Bay Baker'a gitti aklı bir an. Bu yazdıklarını onun da onaylayacağını düşündü.

Neredeyse Aralık olmuştu, sıcak yağmurlar ayı gelmişti yani; Stevenson at arabasıyla Apia'ya inmişti, Sosimo'yla erzak alacaklardı. Listelerini henüz tamamlamışlardı ki, misyonerin pazar yerinin köşesindeki bara girdiğini gördü.

"Şu adam," diye hızla gösterdi Sosimo'nun da görebilmesi için. "Tanıyor musun?"

Kahya başını salladı, ama Çinli bakkal tahta döşemeye tükürerek yanıtladı.

"Ben tanıyorum. Daha bir hafta önce buraya gelip günah ve cehennem hakkında bağırıp çağırdı. Sonra baltalarımdan biri-

ni alıp içki fıçılarını kırmaya başladı. Pazar bekçilerini çağırdım ama iş işten geçmişti. Altı fıçım kırıldı, kimse de parasını vermiyor şimdi."

"Bekçiler ne yaptı?"

"Geldiklerinde o çoktan gitmişti. Hem zaten Samoa'da bir misyonerin tutuklandığını hiç duydunuz mu?"

"Bara neden gidiyor öyleyse?"

"İçmek için olmadığı kesin. Vaaz veriyor. Herkesin içkisi boğazında kalsın diye sirkeden ve safradan söz ediyor."

"Taraftar kazanabiliyor mu?"

"Hayır, ama onun geldiğini görenler kaçıyor. Bar sahibi durumdan hiç memnun değil."

Stevenson, Sosimo'yu erzakların başında bırakıp yolun karşısına geçti ve bara girdi. Gözlerinin karanlığa alışması biraz zaman aldı. Sonra uzak bir köşede Bay Baker'ı gördü, yerli bir kadını kolundan tutmuş, birşeyler anlatıyordu. Baker, Stevenson'ı görünce kadını bıraktı, o da arka kapıdan kaçtı.

"Sayımı bırakmışsınız, Pazar vaazlarına başlamışsınız bakıyorum," dedi Stevenson.

"Burada ahlaki bozulma o kadar yoğun ki nefes alamıyorum. Başlarına neler geleceğini anlatıyorum, sonsuz ateş fikri hiç hoşlarına gitmiyor."

"Bana kalırsa sayımınızı bitirip gidin buradan. Şikayetler eninde sonunda başkanın kulağına gider, sonra sizin için hoş olmaz."

"Benim korktuğum, bu zavallı Apia belediyesinin başkanı değil. Yaklaşan alevlerin kokusunu duymuyor musunuz? Sıcak ve küller gelmiyor mu burnunuza? Onlara bunu anlatıyorum, ama uyarı dinleyecek noktayı çoktan geçmişler. Baş hakime anlattığım buydu. Beni görmeye geldi. Konuştuk."

"Size şeyi sordu mu... şu dağda olanları?"

"Burada böyle şeylerin onu şaşırtmaması gerektiğini söyledim. Herşey çirkefe batmış, tiksindirici. O kız bir kayıp değil. Güzel miydi sizce?" Bay Baker'ın sesi boğuk çıkıyordu, ağzının kenarlarında küçük beyaz köpükler birikmişti.

"Onunla tanışmadım."
"Yaa, ben de sanmıştım ki... Her neyse, vakitli bir ölüm oldu sonuçta."
"Böyle şeyler söylemeyin."
"Kıyamet günü geliyor. Neyin kazanıldığını, neyin kaybedildiğini o zaman göreceğiz. Babanız da size bir zamanlar böyle dememiş miydi?"
Yeni yeni fark ettiği çürüyen yasemin kokusuna benzer iç bayıltıcı bir koku, bardaki dumanla birleşince Stevenson'm başı dönmeye başladı, sandalyesinde ileri geri sallanan ve bardağını masasının kenarına tehlikeli bir şekilde yaklaştıran Bay Baker'ı dinlemekte de zorlanıyordu. Uzun süren bir an boyunca Stevenson, misyonerin iyice geri gitmesini ve bardağın sert döşemede kırıldığını duymayı istedi. Bir tekliften çok bir emir tonuyla konuşmaya zorladı kendini:
"Sizinle kaldığınız yere kadar yürüyeceğim."
"Haklışınız. Gideyim. Bütün bunlar yararsız."
Pazardan geçip, kabak ve balık kokan ıslak sokaklardan oluşan bir labirente girdiler. Küçük bir çıkmazın sonuna vardıklarında tahta bir bahçe kapısı çıktı karşılarına, taşlık bir yoldan yürüyüp görünmez bir köpek çetesinin havlamaya başlamasına yol açan gıcırtılı bir kapıya geldiler. İki kat sallantılı merdivenden çıkınca kapısı yalnızca boncuktan bir perdeyle örtülü, büyük ve mobilyasız bir odaya girdiler. İçeride iri bir kadın yere oturmuş, göründüğü kadarıyla çeşitli yaşlarda bir grup çocuğu doyuruyordu. Onların geldiğini duyunca döndü ve Stevenson kadının yuvarlak yüzünde mutlak bir dehşet ifadesi gördü. Bay Baker ona bakmadı bile, odanın öbür ucuna gidip başka bir odaya geçti. Burada da mobilya göremedi Stevenson, üstünde parçalanmış birkaç kitabın durduğu sallantılı bir raf ve tavandan sarkan gaz lambasının verdiği ışığın en ucunda, bir köşeye konmuş iki bambu iskemle vardı yalnızca.
"Bize içecek birşeyler getir," diye seslendi Bay Baker, sonra da iskemlelerden birine oturup konuğuna diğerini işaret etti. Stevenson ayak sesleri ve kap-kacak tıngırtısı duydu; sonunda

arkalarındaki karanlıktan siyah bir el uzandı ve masanın üstüne bir sürahiyle iki bardak bıraktı.

Bay Baker içkileri koyup bardaklardan birini Stevenson'a doğru itti.

"İçin. Bu cehennemde yaşamak istiyorsanız, hem bedeniniz, hem de ruhunuz güçlü olmalı."

"İçki içmezsiniz diye düşünmüştüm," dedi Stevenson.

"Ben içerim, ama onlar içmemeli," diye yavaşça yanıtladı Bay Baker. "Ben önümde uzandığını bildiğim yoldan şaşmadan ilerleyebilirim; onlar içinse her bir damla, yoldan çıkma nedenidir. Kendi cehennemlerinde yanmalarını, o çok sever gözüktükleri alkole hepsini iyice bulayıp ateşe vermeyi çok isterdim. Bu yitik insanlıktan nefret ediyorum."

"Ben ne oluyorum öyleyse? Ben de içkiye yenik düşmüş biri değil miyim?"

Bay Baker güldü.

"Buna kendiniz karar vermelisiniz."

"İyi bir bardak içkiden ve bir tabak yemekten mahrum bırakmam kendimi. Başka bir insanı da bırakmam. Yaşam sevgisi güçlü bir tutkudur, yiyecek içecek gibi basit şeylerde bile bu tutkunun peşinden hep gitmişimdir."

"Öyle mi?" dedi Bay Baker. "Ben sevginin güçlü bir tutku olduğuna inanmıyorum. Korku güçlü bir tutkudur; yaşamın en yoğun sevinçlerini tatmak istiyorsanız korkuyla aşık atmalısınız."

"Ben de korkarım, ama bunu, yaşamı daha da yoğun bir şekilde sevmek için kullanırım."

"Ciğerlerinizi eprimiş bir tüle çeviren ve sizi mendiliniz kanlanana kadar öksürten yaşamı mı?"

"Mendillerimdeki kan bir kazadır, yaşama bakışımı belirlemez. Beni incitmiş ya da köklü bir şekilde değiştirmiş değildir."

"Öyle diyorsunuz. Bu zavallıları yalnızca içkiden değil, ekmek ve sudan da mahrum bırakma pahasına sağlıklı bir yaşam sürebilecek olsanız, bunu yaparsınız. Kendi rahatınız için kim olursa olsun herkesin ruhunu gözden çıkarırsınız."

"Bunun doğru olmadığını biliyorsunuz."

Bay Baker gülümsedi. "Neyse ki bu iddiayı sınama imkanınız yok."

"Olmasını isterdim ama, sizin adınıza. Nerede durduğumu size göstermek istiyorum."

Uzun bir sessizlik oldu, Stevenson, masanın öbür tarafındaki Bay Baker'ın, ışık halkasının kenarındaki ince, sevimsiz gülümsemesine baktı. Sessizliği bölme gereksinimi duydu.

"Aslında haklısınız. Uygarlığımız içi boş bir sahtekarlık. Yaşamın bütün eğlencesi kayboluyor onun yüzünden. Becerdiği tek şey, dünya yüzeyinde daha büyük sayıda insanı aynı anda mutsuz kılmak. Ama bir de sonsuz mutlulukla dolu pek çok an var, cenneti görebildiğimiz anlar, bunlar için yaşıyorum ben. Yine de bu anların bir teki için bile başka bir insanın acı çekmesine neden olmayı kabul edemem."

Şarap Stevenson'ın başını döndürmeye başlamıştı. Çevresindeki karanlığa baktı ve ev sahibinin ardında, sanki duvar dibinde nemli ya da yağlı nesneler sessizce yer değiştiriyormuş gibi dalgalanan zayıf, solgun bir ışık gördüğünü sandı. Sanki duyma sınırının hemen ötesinde bir gülme ya da bir şarkı sesi duydu, bir de bastırılmış bir ağlama sesi, belki de (dedi kendi kendine) ağladığının bilinmesini istemeyen birinin sesi. Duvar dibindeki hareket durdu, sonra yeniden başladı, muzır bir yanı vardı. Stevenson bakışlarını çevirdi.

Bacakları ağırlaşmıştı, neredeyse hissizleşmişti, ama masanın *altından uzattığında bir boşluğa uzandığını*, ayaklarının tahta zeminde bir deliğe giriverdiğini hissetti, kayıp gitmemek için bambu iskemlenin kollarına sıkıca tutunmak zorunda kaldı. Derin bir nefes aldı, sonra utandı ve başını kaldırıp anlayıp anlamadığını görmek için Bay Baker'a baktı, ama misyonerin yüzündeki gülümseme değişmemişti ve gözleri her ne kadar görünmüyor olsa da, Stevenson'a alaylı bakışlarla değil, zevk duyarak bakıyor gibiydi.

Stevenson, odaya Bay Baker'la birlikte girmesinin üzerinden saatler geçtiği izlenimine kapıldı birden. Ev sahibi az önce birşeyler demiş miydi? Bilemiyordu. Yeniden dolmuş olan sürahinin yanında, daha önce fark etmediği bir tabak kızarmış küçük balık duruyordu, balıkların sabitlenmiş kara gözleri, masa-

nın ortasından ona bakıp duran tek bir yuvarlak yaratığın gözleriymiş gibi geldi Stevenson'a. Saat kaç olmuştu?

Bir yerlerden, arkadaki bir odadan bir saatin tıkırtısı geliyordu. Duyduğu kuş sesi yüzünden el yazısıyla kitap çoğaltma işine ara veren keşişin hikayesini anımsadı Stevenson. Daha yakından dinleyebilmek için bahçeye çıkmış, birkaç dakika gibi gelen bir süreden sonra döndüğündeyse bir yüzyılın geçtiğini görmüştü, keşiş arkadaşlarının hepsi ölmüştü, mürekkebi de toza dönüşmüştü. Kuşun şarkısı, bir anın yüz dünya yılı kadar sürdüğü Cennet'i tattırmıştı ona. Aynı şey cehennemdeki zaman için de geçerli mi, diye sordu Stevenson kendi kendine.

Karanlığın içinden bir yerden o küçük el uzanıp kadehini yeniden doldurdu. Stevenson şarabın, bardağın ağzına kadar yükselişini izledi. Ayağa kalkmaya çalıştı, ama bacaklarındaki ağırlık onu yerine oturttu. Gitmesi gerektiğini, Sosimo'nun onu beklediğini ev sahibine söylemeyi zar zor başardı. Sonra kendinden geçti.

Sırtüstü yatarken, odanın devasa bir halkaya benzeyen tavanını ve onun ortasında bir göz gibi yusyuvarlak asılı duran lambayı, bir düşteymiş gibi bulanık bir şekilde gördü. Bir yerlere taşındığını, başka sarı tavanların altından, karartılmış odalardan geçtiğini hissetti, iniltiler, yalvarmalar, hıçkırıklar duydu, giysilerini ve etini yırtmaya, koparmaya çalışan eller vardı. Göğsünü paraladı bazı eller, tüm bedenini dayanılmaz bir acı kapladı. Burnuna korkunç bir koku geldi, çürüyen et gibiydi, ardından da sıcak ama taze gece havası. Sonra başka birşey hissetmedi. Ertesi gün Sosimo, arabanın arkasındaki erzakın arasında uyurken buldu onu.

Perşembe günü herşeyi kara bir su perdesi arkasına gizleyen ve diğer bütün sesleri bastıran yağmurlar başladı. Fanny, olanları anlattığında ona çok kızmıştı, ama sabah yağmur yağarken havası değişmiş gibiydi, akşam olduğundaysa artık gülümsüyordu. Stevenson bütün gün hiç hastalanmamıştı. Hatta o akşam, bir memur onuruna verilecek yemek için başkanın davetini kabul edecek kadar güçlü hissediyordu kendini. Normalde böyle toplantılardan hoşlanmazdı, ama bu akşam kutlamak isti-

yordu. Aynada kravatını bağladı ve arkasında karısının korsesini giymesini izledi.

Fanny'yle ilk kez karşılaştığı öğle sonrasına gitti aklı. Yazdı, güneş batıyordu, Fontainebleau yakınlarında, Grez'de küçük bir otelde bir grup konuk, bir masanın çevresinde oturuyordu. Sırtında bir çantayla ormanda dolaşmış, serin Fransa havası onu canlandırmıştı; yemek servisi yapıldığını görünce de açık pencereden içeri girerek arkadaşlarını eğlendirmişti. Konukların arasında tanımadığı birkaç kişi de vardı, ama onun dikkatini çeken, siyah saçlı, dolgun dudaklı, Amerikalı bir kadındı, yanında on yedi yaşındaki kızı ve sekiz yaşındaki oğlu vardı. Fanny, Stevenson'dan on iki yaş büyüktü, San Francisco'daki korkunç kocasından kaçıp Avrupa'ya gitmiş evli bir kadındı. En küçük oğlu gribe yakalanıp Paris'te ölmüştü, şimdi de kalan iki çocuğuyla birlikte burada yaşamını yeniden kurmaya çalışıyordu. Stevenson daha sonra, bir insan yüzünün canlılığından ve saf çarpıcılığından hiç bu kadar etkilenmemiş olduğunu söyleyecekti.

"Beni sevdin çünkü şeytan olduğumu düşündün," dedi Fanny Stevenson'a, evlenmelerinden kısa bir süre sonra. "Güzelliğin açık tenli ve sarışın olması gerektiğini herkes bilir. Benim çingene karası tenim, benden ancak korkunç bir mizaç beklemen gerektiğini söyledi sana."

Gerçekten de korkunç bir mizacı vardı, ama şimdi çok dingin gözüküyordu, sanki içindeki ateş melankoliye, melankoli de sakinliğe dönüşmüştü, Stevenson bunun bir tür memnuniyet olmasını umuyordu. Fanny'nin elini tuttu, öptü ve aşağıda bekleyen arabaya indirdi.

Başkanın Apia'daki evi, lüks olmasından ya da üstün mimari stilinden dolayı değil, sadece büyüklüğünden ötürü hükümet merkezi sayılıyordu. Şehre bakan bir yamaca, Apia'daki diğer kolonyal evlerde kullanılan planla yapılmıştı – çapraz desenli bir veranda, kesilmiş bir piramidi andıran ve her yağmur mevsiminden sonra onarılması gereken, eğimli bir dam ve en güçlü güneş ışınlarını dışarıda tutmayı başaran ama geceleri sarı gaz lambalarına gelen böcek bulutlarına karşı birşey yapamayan, uzun panjurlu pencereler. Stevenson'ları üniformalı bir

yerli karşıladı, Fanny'nin inmesine yardım etti, ardından katırın dizginlerini sinirli bir şekilde eline aldı.

Başkanın karısı Fanny'yi "pek tatlı Madame Verdein"le tanışması için götürürken (anlaşılan Belçikalı bir tüccarın karısıydı, edebiyat meraklısıydı ve "Monsieur Stefansson'un yazdığı her satırı su gibi biliyor"du, Yazarın kendisiyle yüz yüze gelmeye cesaret edemeyecek kadar utangaçtı ama tanrı bellediği bu insanın eşine tapınma konusunda bir çekincesi yoktu), başkan da Stevenson'ı bir köşeye çekip "Alman Meselesi" ile ilgili hiçbir şey söylememesini rica etti, çünkü birkaç Alman iş adamı, resmi görevlerle Apia'da bulunuyordu. Bir Samoa adasının Almanlar tarafından bombalanması hakkında Stevenson'ın gazetelere yolladığı kızgın mektuplar diplomatik bir "rahatsızlık" yaratmıştı, adadaki son kabile savaşlarından beri başkan, herşeyin mümkün olduğunca sakin kalmasını sağlamaya çalışıyordu. Konuğuna bir kadeh şarap ikram etti.

Stevenson almadı. "İstemediğimden değil, ama içkiyi ve tütünü tamamen bıraktım. Doktor emriyle. Yine de," dedi gülerek, "masada kırmızı şarabı olmayan, ucu küçük bir kömür ateşiyle yanan tütünden yoksun bir yaşamı düşünmek bile istemiyorum, yapım uygun değil!"

"Keşke daha çok insan sizin gibi yeminli olsa. Bütün adada birtakım olaylar oluyor, çoğu da bence içkiden kaynaklanıyor, dağdaki cinayetle biten şu tecavüz olayıyla başladı herşey, sonra bir sürü adam dövmeler, mülke saldırılar. Kabileler bazen misyonerleri, bazen birbirini suçluyor. İçki sevkıyatında birşeyler olabilir diyor Funk. Tonga'da birkaç yıl önce böyle bir şiddet patlaması olmuş duyduğum kadarıyla."

"Gerçekten de," diye araya girdi arkalarından bir ses. Baş hakim gelmişti iki adamın yanına, kamburu çıkmıştı, gülümsüyordu. "Kıyının açığındaki adacıklardan birinde bir grup köylü, arkadaşlarının, anne-babalarının, kardeşlerinin içine şeytan girdiğini sandı. Hepsini lime lime kestiler, bazılarını da büyük bir ateşte yaktılar. Küçük çocukları bile. Korkunç birşey. Gittiği her yerde farklı bir şekle bürünüyor sanki bu çılgınlık dalgası. Burada beklediğimiz şey bu mu emin değilim ama, anlaşılan ba-

zı misyonerler buradaki büyücülerle gizli gizli görüşüyormuş, birlikte şeytan çıkarma seansları düzenlemek için. İki tanrı tek bir tanrıdan daha iyi belli ki." Baş hakim kendi söylediklerine kahkahalarla güldü.

"Bizim yüzümüzden mi? Bu insanları delirten bizim müdahalemiz mi?" dedi Stevenson. "Dağın yamaçlarındaki resimler artık zar zor fark ediliyor, iyice silikleşmişler, aşınmışlar. Samoalılar o çizimlerin dağlarla aynı yaşta olduğunu söylüyor, tanrılar tarafından dünyayı yarattıktan sonra yapılmışlar. Ama şimdi biz beyazlar gelince, insanları tanrılarına ibadet etmekten alıkoyduk, tanrılar da yapıtlarından imzalarını silmeye karar verdiler. Tanrılara göre suç bizde, sonradan gelenlerde."

"O taş resimlerini kendiniz gördünüz mü?" diye sordu baş hakim.

"Evet, kalanları yani," dedi Stevenson.

"Şapkanızı o zaman kaybetmemiştiniz ama, değil mi?"

"Şapka mı?" diye sordu başkan.

Stevenson yanıtladı: "Baş hakim, kızın cesedinin yanında bulunan şapkanın bana ait olduğuna inanıyor."

"Hayır, tabii ki hayır! Lütfen beni yanlış anlamayın," dedi baş hakim.

"Burada her hafta bir şapka kaybediyorum ben," diye gülümsedi başkan. "Alnınızı silmek için çıkarıyorsunuz, bir yere koyuyorsunuz, gidiveriyor."

Stevenson göz ucuyla Fanny'nin yaklaştığını gördü, yanında dantelli bir mumu giymiş devasa bir kadın vardı.

"Robert, Madame Verdein seninle tanışmak istiyor ama çok utangaç."

Stevenson gülümsedi.

"Seni bugün akşama doğru pazarda gördüğünü sanmış. Herhalde *fetch*'iydi dedim."

"*Fetch* nedir?" diye sordu tombul kadın.

"Bir tür hayalet, Madame. Yaşayan bir insanın bedenden ayrılmış görüntüsü. Ölüm habercisi olduğu söylenir," diye açıkladı Stevenson.

"Ne korkunç," diye ürperdi kadın.

"Robert, her zaman öyle olmuyor ama, değil mi? Ben bunun daha çok bir gölge gibi olduğunu sanıyordum, kendi yaşamı olan bir gölge."

"Ona *adaro* deriz buralarda," dedi baş hakim. "Ama içinde yaşadıkları bedenlere benzemezler. Kuşlara benzerler."

"Kuş, gölge ya da *fetch*, bugün pazara gitmedim Madame Verdein."

Birden ana salonda bir hareketlenme oldu. Başkan izin isteyerek ayrıldı. Baş hakim onun peşinden gitti. Konuklar verandaya hücum ediyordu.

"Yangın var!" diye bağırdı biri.

Stevenson, Fanny ve Madame Verdein meraklı kafaların üstünden aşağıdaki kasabaya baktı. Merkezden bir yerlerden alevler yükseliyordu, gecenin berrak gökyüzü, kapkara dumanlarla doluyordu.

"Ne oluyor?" diye sordu Stevenson.

"Bar, diyorlar. Alevler sarmış," dedi konuklardan biri.

Baş hakim, Stevenson'ın omzuna koydu elini.

"Gitmem gerekiyor."

"Ben de sizinle geleyim," dedi Stevenson.

Fanny itiraz etti. "Robert, olmaz, duman var."

"Birşey olmaz. Hemen dönerim."

Baş hakimin at arabasına binip otlardan temizlenmiş yoldan aşağı indiler. Pazar alanına geldiklerinde kalabalığı yarmak imkansızlaştı. Sonunda arabadan inip koşmaya başladılar, Stevenson baş hakimin çevikliğine ve kendi ciğerlerinin söz dinleyişine şaşırdı. Yangını izleyenlerin oluşturduğu halkayı aşmayı başaramadan sıcak vurdu yüzlerine. Kalabalığın ilerisinde bir yerde yardımcısını gördü baş hakim, Samoa dilinde bir soru sordu ona bağırarak. Yanıtı Stevenson için çevirdi:

"Kapılar kilitli, insanlar içeride mahsur kalmış. Balta getirmeye gitmişler."

Kalabalığın bağrışmaları ve yangının çıtırtıları arasında Stevenson, ürkmüş hayvanların çıkardığına benzer, tiz ve uzun çığlıklar duyuyordu.

"Kaç kişi?"

"Bilmiyorlar, ama bu saatte bar epey dolu olur. Bir de kadınlar var tabii."

Baş hakim ite kaka yolu açtı, Stevenson da peşinden gitti. Duman iyice yoğundu, bara yaklaştıkça Stevenson nefesinin daralmaya başladığını hissetti, ama kendini uzak tutamıyordu. Birkaç adam, ellerindeki baltalarla kapıyı kırmaya başlamıştı. Demirli pencerelerden dışarı kara renkli kollar uzanmaya çalışıyordu çıldırmışçasına. İnsanlardan oluşmuş bir zincir, alevlerin üstüne yararsızca dökülmek üzere kova kova su aktarıyordu. Müthiş bir sıcak vardı.

Sonunda kapılar kırıldı. Gece havası ateşi harlayınca alevler parladı, ardından, uzun süren bir an boyunca, ortalığı korkunç ve ürpertici bir sessizlik kapladı. Islak bezlere sarınmış beş altı adam, fırına dalmayı göze aldı. Az sonra insanı andıran, kömür karası birşeyi dışarı taşıdıklarını gördü Stevenson. İki üç ceset daha çıkarıldı. Sonra, insanı hasta eden bir çatırtıyla tavan kirişleri kırıldı ve kurtarıcılardan birinin üstüne düştü. Baş hakim sürekli olarak emirler yağdırıyordu, ama kime olduğu belli değildi. Çocuğun biri ağlamaya başladı.

Kalabalıktaki kadınlardan biri parmağıyla bir yeri gösterip bağırdı. Birkaç kişi o yöne baktı. Birden Stevenson, kendisine baktıklarını fark etti. Kadın bağırmayı sürdürüyordu. Başkaları da ona katıldı. Kalabalık Stevenson'a doğru hareket etmeye başladı. Baş hakim onu kolundan tuttu.

"Gidelim."

"Ne oldu? Ne diyorlar?"

"Haydi, gidelim. Sizi burada, elinizde bir gaz lambasıyla gördüğünü söylüyor. Yangını çıkarmakla suçluyor sizi!"

"Ben mi? Ama bu çok saçma!" Stevenson itiraz edecek oldu ama baş hakim güçlü bir adamdı. Köşeyi dönerlerken arkalarından taşlar atıldı. Stevenson sol omzuna birşeyin çarptığını hissetti.

"Kalabalıkların kurbana ihtiyacı vardır," dedi baş hakim, arka sokaklardan geçen geniş bir daire çizip at arabasının yanına geldiklerinde.

"Ama sizinle olduğumu, beni başkanın evinde gördüğünüzü söyleyemez misiniz?"

"Dinlemezler. Kendi hikayelerini anlatırlar. İnanırlar da."

Bir hafta sonra Sosimo efendisini bir kez daha kasabaya götürdü. Ancak bu kez, bakkala geldiklerinde, kapıların kapalı, panjurların da indirilmiş olduğunu gördüler. Adanın önde gelenlerine hizmet etmekten gurur duyan Çinli dükkan sahibi, bambudan yapılmış, alçak boylu, sallanan koltuğunda taş kesmiş gibi oturuyordu bu kez.

"Açmayacak mısınız?" diye sordu Stevenson, iyi günler diledikten sonra. "Birşeyler lazımdı da."

Adam yanıt vermedi. Onun yerine yavaşça kalkıp binanın arka tarafına doğru sallana sallana yürümeye başladı.

Stevenson adamın arkasından koştu, ama yaşlı adam onu atlatıp bir yan kapının ardında kayboldu. Stevenson birkaç dakika hareketsiz kaldı, ne yapacağını bilemedi, sonra olup bitenleri at arabasından izleyen Sosimo'ya döndü.

"Sosimo, neler oluyor?"

Sosimo omuz silkti. Küçük bir çocuk, büyük olasılıkla yaşlı adamın torunu, pis bir pencereden başını uzatıp baktı, sonra iri bir el tarafından içeri çekildi. Birkaç saniye sonra çocuk evin arkasından çıktı ve ailesinin dükkanının merdivenlerinde duran zayıf beyaz adama gözlerini dikti.

"Neden kapalısınız?" diye sordu ona Stevenson.

"Kapalı değil," diye yanıtladı çocuk.

"Kapalı değil mi? Kapı neden kilitli öyleyse? Büyükbaban bizi neden içeri almıyor? Birşeyler almamız lazım, git söyle ona."

"Başkaları alabilir," dedi çocuk, "sen alamazsın."

"Ben alamaz mıyım? Neden ama?" Stevenson birden kendini aptal gibi hissetti, altı yaşında bir çocuktan açıklama beklediği için.

"Çünkü sen kötüsün, öyle diyor büyükbabam," diye yanıtladı çocuk ve geldiği yere doğru koşarak uzaklaştı.

"Kötü mü? Kötü mü?" Stevenson kendi kendine yüksek sesle yineledi. Sonra yeniden Sosimo'ya döndü.

"Sosimo, bütün bunlar ne demek oluyor?"

"Önemli değil. Köprünün öbür tarafındaki dükkandan yaparız alışverişimizi," dedi pratik bir adam olan Sosimo. "Onlar açıktır."

Birkaç çuval un, birkaç külah şeker, mum, rom ve tütünden başka pek birşey bulundurmayan bu gecekondu dükkanı, kimsenin anımsamadığı kadar eski bir tarihte Samoa'ya gelmiş ihtiyar ve ayyaş bir Fransız işletiyordu. Elindeki mallar hep çok azdı çünkü toptancılarına ödeme yaptığı enderdi, kadınlar da ona gitmekten hoşlanmazdı çünkü kıpkırmızı gözlerle onları süzer ve hiçbir şey demezdi. Şimdi üç ayaklı bir taburede oturmuş, sinekleri savıyordu. Sosimo at arabasından inip beğenmez bakışlarla tezgahın altından birkaç şey seçmeye başladı. Birden, ekmek ağacının parçalı gölgesinde oturan başka birini göz ucuyla fark etti Stevenson. Onu hemen tanıdı, ama oturan adam onu görmekten memnun olduğunu gösterecek hiçbir şey yapmadı.

"Bay Baker?" diye sordu Stevenson.

"Sanırım size teşekkür etmem gerek."

"Bana teşekkür etmek mi? Ne için?"

"Bu lanet adayı temizlemekteki katkınız için. Kasabadaki pisliğe bir son verdiğiniz için."

"Ne diyorsunuz siz?"

"O gece bendeyken ateşten söz etmiştik. Gelecek ateşin habercisi olan, arındırıcı ateşten. Anlayacağınızı biliyordum. Siz de onlardan nefret ediyorsunuz."

"Nefret etmek mi? Ne demek istiyorsunuz?"

"Onlar gülüp içerken ve fuhuş yaparken siz neden acı çekmek zorunda olasınız diye soruyorsunuz kendinize. Zar zor düşünebilen ve sefil yaşamlarını her gün Tanrı'dan daha da uzağa sürükleyenler rahatça nefes alabilirken sizin ciğerleriniz neden çürümek zorunda diye soruyorsunuz. Etin sizi baştan çıkarmak için var olduğunu bildiğiniz için de nefret ediyorsunuz onlardan. Bunları yok etmeden buraların arındırılamayacağını da biliyorsunuz."

"Siz çıldırmışsınız."

"Hiç de değil. İstenciniz sandığınızdan daha güçlü, zora koşulduğunda da mucizeler yaratabiliyor. Yangın çıkmadan önce barda görülmüşsünüz."

"Çok saçma, başkanın evindeydim ben."

Bay Baker kısa, kesik bir kahkaha attı ve ekledi: "Evet, biliyorum. Yine de teşekkürler. Yardımınız çok makbule geçti."

Stevenson başka birşey söylemeden aceleyle arabaya döndü, suratından ve ensesinden yol yol ter akarken Sosimo'nun yüklemeyi bitirmesini bekledi. Daha sonra, dönerlerken çıkan hafif esinti onu hiç rahatlatmadı.

Stevenson ertesi sabah uyandığında Fanny hala uyuyordu. Güneş henüz doğarken giyinip dışarı çıktı, ilk sıcak ışınlar köklere ve verandanın çevresindeki çalıların en alt dallarına vuruyor, geri kalanını karanlıkta bırakıyordu. Hava altın bir tozla dolmuştu.

Yaprakların arasından bir hışırtı duydu, ardından Tootei'nin yuvarlak bedeni ortaya çıktı ve patikada, yüzü ona dönük bir şekilde kımıltısız durdu. Stevenson "Günaydın" diye seslendi, ama Tootei yanıt vermedi, iki adam aydınlanan havada bir süre birbirlerine bakarak durdu. Sonra Tootei konuştu:

"Tusitala, hikayeyi biliyorum."

"Hangi hikayeyi, Tootei?"

"Dağda olanların hikayesini, barda olanların hikayesini. İkisi tek hikaye ve Tusitala da biliyor."

"Bilmiyorum Tootei. Anlat."

"Bu hikaye bize anlattığın hikayeler gibi başlıyor Tusitala. Adaya bir adamın gelmesiyle başlıyor. Adam kendi yurdundan pek çok şey getiriyor beraberinde –yatağını, masasını, kitaplarını, karısını– ve kendisine bir ev yapmaya başlıyor. Ama getirdiği şeyler adaya uygun değil, ya da belki ada o şeylerden hoşlanmıyor. Zamanla yatağı rutubetleniyor, sağlıksız oluyor, masası ona doğru düzgün yiyecekler sunmaz oluyor, kitapları onunla konuşmayı reddediyor, karısı ondan uzaklaşıyor ve çekiciliğini yitiriyor. Adam da ona değil adaya ait olan başka şeyleri istemeye başlıyor. Bunu dile getirmiyor, ama geceleri hakkı

olanın dışında ne varsa görüyor düşünde: rahat uyuyabileceği bir yer, güçsüz olmayan bir beden, zevk alıp verecek bir eş. Bütün bunlar adada var, düşlerine de giriyor, ama sabah olduğunda bunları almaya cesaret edemiyor. Duyduğu arzu onu hasta ediyor. Sonra bir gün bu arzu öyle şiddetleniyor ki adamın içinden çıkıp kendi kendine, bir avcı gibi, sabahı da beklemeden gidiyor. Bütün gece avlanıyor ve avını yakaladıktan sonra uyuyor, adamın da hiç haberi olmuyor bundan. Bir gün adam, arzusunun yol açtıklarını, yaptığı kötü şeyleri ve kanlı izleri görüyor, ama inanmayı reddediyor. 'Tutkumun efendisiyim,' diyor adam ve kapıyor gözlerini. Bu işler böyle devam ediyor, adam hala görmezden geliyor, ta ki bir sabah arzusunu düşlemediğini, arzusunun onu düşlediğini anlayana kadar. Düşünde bir dağın tepesinde ve bu düşte arzusunun unutamadığı bir genç kızı görüyor. Genç kızı alıyor ve zevklerine alet ediyor zorla. Kız çığlık attığında da onu öldürüyor. Uyandığında arzusu ona diyor ki, 'İyi yaptın, kafanı buna takma daha fazla.' Adamın arzusu her gece onu dışarı çıkarıp garip yerlere götürüyor ve sabah olduğunda unutacağı şeyler yapmasını istiyor, sonunda düşlerin kendisi dayanılmaz bir hale geliyor ve adam artık uyumak istemiyor. Hikaye bu Tusitala. Sen kızımı öldürdün, oğlumun diri diri yandığı barı ateşe verdin, ben de şimdi senin hikayelerine bir son vereceğim. Öldüreceğim seni."

Stevenson güneşte bir an parlayan bıçağı görünce hiç düşünmeden bir yana atladı, Tootei de ona doğru hamle etti. Tootei yuvarlak yüzünü Stevenson'ınkine bastırmıştı, öpecek gibi, sonra, Stevenson bir dizini saldırgana karşı kaldırmaya çalıştığında uzun bir fısıltıya, bir iniltiye benzer bir ses duydu ve Tootei olanca ağırlığıyla üstüne çöktü. İri kolları ve bacakları önce titredi, sonra duruldu; Stevenson zor nefes alıyordu. Yavaş yavaş, büyük güç harcayarak Tootei'nin bedeninin altından kurtardı kendini. Toz toprağın içinde, hırıltılar çıkararak yattı gözleri hala açık ölünün yanında. Tootei'nin kanının oluşturduğu bir gölcük ona doğru ilerlemeye başladı, Stevenson yerden kalkmaya çalışırken giderek daha parlak bir renge bürünür oldu. Steven-

son tüm gücünü harcamış gibiydi. Islaklık eline ulaşana kadar hareket etmedi.

Bu sefer bilincinin yerine gelmesi için tam bir hafta geçmesi gerekti. Fanny ona daha sonra Sosimo'nun kendisini dışarıda bulduğunu ve yatağına taşıdığını anlattı. Doktor Funk'ı ve baş hakimi çağırmışlar, ilki hastayla ilgilenirken diğeri Tootei'nin cesedini ailesinin yanına gömülmesi için at arabasıyla götürmüştü. Soruşturmaya gerek görülmemişti, çünkü neler olup bittiği herkes için çok açıktı. İki çocuğunu yitirmenin acısıyla bir an çıldıran Tootei, Stevenson'a saldırmaya kalkışmış ve kendi bıçağının üstüne düşmüştü. "Bu iş ne kadar az duyulursa," dedi baş hakim, "o kadar iyi." Fanny ona bütün kalbiyle teşekkür etti.

Stevenson uyandığında ağzında tuzlu bir tat, sol yanında da derin bir ağrı vardı, gece mi gündüz mü olduğunu çıkaramadı. Panjurlardan solgun bir ışık sızıyordu. Önce bunun ay ışığı olduğunu düşündü; sonra sesler duyunca gündüz vakti olduğuna karar verdi.

Fanny içeri bir leğen ve bezle girdi, yanına oturup yüzünü yıkadı. Çenesinde, sakalına takılmış kan pıhtısı vardı, öksürürken tükürmüş olduğu. Fanny'ye minnetle bakınca karısı şaşırdı.

"Uyanmışsın. O kadar uzun süredir uyuyordun ki."

"Birşey dedim mi?"

"Korkunç bir öksürüğün vardı, çok kan kaybettin. Konuşturmadım seni; konuşmaya çalıştığında daha da çok öksürüyordun. Bir iki kez adımı sayıkladın. Bir de Tootei'yi. Ona seslendin."

"O kadar mı?"

"Bir noktada dua ettiğini sandım, sanki birşey okur gibi mırıldanıyordun sözcükleri. Ama ne olduğunu anlayamadım. Zavallım, senin için çok korktum." Leğeni yere koyup Stevenson'ın ellerini tuttu.

Stevenson biraz daha uyudu, ama başka tür bir uykuydu bu, uzun süredir olmadığı kadar sessiz ve canlandırıcı bir uyku. Gözlerini açtığında gece olduğunu biliyordu. Hava serindi. Birden yatağının ayak ucunda birinin durduğunu gördü. Doğrul-

maya çalıştı, ama kim olduğunu anlayınca başı yeniden yastığa düştü.

"Burada ne işiniz var?"

"Yalnızca dost ziyareti, başka birşey değil," dedi Bay Baker. "sözünü edip durduğunuz şu yaşam sevgisini kendi gözlerimle göreyim dedim. Ama tek gördüğüm, gözlerinizin altındaki halkalar, terden sırılsıklam olmuş saçlarınız, hırıltılı bir nefes ve kana bulanmış mendiller. En ufak bir esintinin bile olmadığı ve sivrisineklerin vızıltısından başka birşeyin duyulmadığı uzun, sonu gelmez geceleri düşünmemek elde değil. Sizin yerinizde olsam, dostum, devam edebileceğimden emin olamazdım. Ne adına? Bunlar günahın bedeli, ödenmeleri gerekiyor, bağışlanamazlar. Sizin yerinizde olsam herşeye son verir, Tanrı'ya lanet okur ve ölürdüm."

Stevenson kıpırdamadan yatıyordu, en ufak bir hareketin bütün akışı yeniden başlatacağını biliyordu. Kasıtlı bir yavaşlıkla konuştu.

"Zamanımın yakında dolacağını ben de biliyorum, ama bunun üzerinde durmaya değmez. Neye yarar ki? Nefes almak hakkında ya da yürüyüşümüzün mekaniği üzerine konuşmak daha iyi. O hep orada, hep de olacak ve ben bu muhteşem saatlerimi, dönüp dönüp ölümün o buz gibi suratını görmekle geçirmeyi düşünmüyorum."

"Sanırım ne yaptığınızın farkındasınız?"

"Ne yaptığımın mı?"

"Eylemleriniz. Tanrının aleti olan eliniz. Ordusunun neferisiniz. Size çok gıpta ediyorum."

"Ne dediğinizi bilmiyorsunuz siz."

"Biliyorum, siz de biliyorsunuz bildiğimi. Eti cezalandırmak için et, kanı cezalandırmak için kan. Cinayetlerinizde hiçbir günahınız yoktu. O kız, abisi, babaları, hepsi Doğru Yol'un düşmanlarıydı. Varsın kendi arzularınızı tatmin için olsun, ne fark eder?"

"Kimseyi öldürmedim ben. Böyle konuşmanıza izin veremem."

"Ha sizin eliniz, ha benimki, ha kaderin eli, ne fark eder?

Kızı istediniz, arzunuz kıza sahip olmak zorundaydı, ben de sizin adınıza aldım onu. Tanrı'nın adına küfreden, ayyaş kalabalıklardan iğreniyordunuz, çünkü sizin yaşamınız yavaş yavaş tükenirken onlar yaşam doluydu, ben de sizin hoşunuza gitsin diye onları ortadan kaldırdım. İş bitti, bunu isteyen de sizdiniz. Bir yerde sizin de söylediğiniz gibi hepimiz aynı hikayenin karakterleriyiz, rollerimiz de birbiriyle değiştirilebilir roller, hikaye anlatıcısı dahil olmak üzere. Siz de hikaye anlatıcısı olarak biliyorsunuz ki arzunun düşlerde yarattığı şeyler, dokunduğumuz tozun, gördüğümüz havanın parçası haline gelir. Niye buna inanmayı reddediyorsunuz ki? Neden kabul etmiyorsunuz? *Religio Medici*'yi, çok sevdiğiniz o bölümü anımsamıyor musunuz?"

Bay Baker, Stevenson'ın kitaplığından bir kitabı kendinden emin bir şekilde, sanki kendi odasındaymışçasına aldı. Sarı bir kağıtla işaretlenmiş sayfayı açtı. Okumaya başladı:

Kendimizi yeniden görmek için Platon'un yılını bulmamız gerekmez: insan, yalnız kendisi değildir: pek çok Diogenes, bir o kadar da Timon geldi bu dünyaya, pek azı aynı adla olsa da: insanlar tekrar tekrar yaşar, dünya geçmiş çağlarda nasılsa şimdi de öyle; o zamanlar yoktu, ama şimdi onun ayarında biri var, neredeyse onun yeniden canlanmış hali.

Stevenson başını yastıktan kaldırmaya çalıştı, ama çok güç isteyen bu işi beceremedi. Yastığa geri düştü, gözlerini kapadı, Bay Baker da kitabı sessizce yatağın yanına koydu.

"Bunu anladığınıza göre bir daha gelmeme gerek yok. Elveda kardeşim."

Stevenson gözlerini açtığında Bay Baker gitmişti.

Stevenson yatakta oturacak ve birkaç gün sonra evde ve bahçede dolaşacak kadar iyileşti. Sosimo'nun tüm çabalarına karşın bitkilerden bir türlü arınamayan patikada yürüdü: kesildikten hemen sonra yeniden çıkan kökler ve sürgünler, yere düşmüş ve sanki yaralanmış gibi yarılan etten parlak tohumlar döken mey-

veler, karıncaların bir çalılıktan diğerine taşıdığı büyük yapraklar. Ekmek meyvesi ağaçlarını geçip güneşe çıktı Stevenson. Burada durup, garip bir rahatlamayla, "ada'm" dediği yere baktı. Uzun otların arasında bir at durmuş, kuyruğuyla sinekleri savıyordu, onun ilerisindeyse bir yara izi kadar kırmızı patika, dağın yamacını tırmanıyordu. "Görme sinirine ölüm," diye yineledi Stevenson kendi kendine, ama yararı yoktu, çünkü manzara bir parşömen rulosu gibi açılıyor, Stevenson da üstünde yazılı olanları, renkleri, şekilleri, desenleri, dizileri okumak zorunda hissediyordu kendini, bunları neredeyse bilinçdışı bir şekilde, kendi kendine konuşmadan duramayan bir adam gibi sözcüklere çeviriyordu.

Neler olduğunu düşünmemeye çalıştı. Burada, bu yeşil sıcaklıkta, yasak olanlardan söz edilmiyordu. Kötülük tabuydu, dillendirilmeyendi, sözcüklere dökülerek varlık kazandırılmıyordu. Edinburgh'daki taşlarının üstündeyse, gençliğinde Sir Walter Scott'ın çok sevdiği Gotik yazıyla, Eski Ahit'teki "Yapmayacaksın" uyarısı yazılıydı, böylece Stevenson şehirde dolaşırken, yasaklanmış bu edimlere, herkes bilsin diye açıkça adlandırılmış günahlara takılırdı gözü istemeden, bu suçları henüz işlememiş olanlara bilę karanlık bir aynadan sunulurdu bunlar, tersine çevrilmiş bir zevk gibi.

Bir hafta kadar sonra çalışma masasına dönmüş, yazıyordu. Garip bir şekilde heyecanlıydı, ama yine de huzursuzdu, anımsayamadığı tatsız bir düşten uyanmış gibiydi. Fanny onun gününün en azından bir bölümünü yatakta geçirmesini sağlamaya çalışıyordu, ama bir işe yaramıyordu bu. Stevenson, yazdığı yeni hikayenin fazla hızlı bir şekilde oluştuğunu, onu yakalamak zorunda olduğunu, yoksa sonsuza dek kaçıracağını anlatıyordu Fanny'ye.

Sabah boyunca çalışıyor, öğleden sonra da sabah yazdıklarını Fanny'ye gösterip, iyi iş çıkarıp çıkarmadığını soruyordu. Bay Baker'ın sesi, zavallı ölü kızın hareketleri, tuhaf insanları barındıran korkunç evler, hatta kendi dehşet verici düşleri bi-

le hikayeye girmişti dönüşerek, Güney Denizleri artık donmuş, Kuzey manzarasının parçası haline gelmişti, alev ağaçları kilise, ırmaklar da kalabalık sokaklardı burada. Fanny'nin beğenisinin ve onayının ışıltısı, Stevenson'm aradığı ödüldü.

Artık postayla gelenlere yanıt yazmıyordu; iş mektupları zaten yanıtsız kalıyordu –bunlar daha sonraya bırakılmıştı çünkü– ama şimdi uzaktaki dostlardan iki gün önce gelmiş, anısı hala taze, uzun ve içten mektupların yanıtları da erteleniyordu. Kendini işine vermişti, saatler yumuşak bir şekilde geçip gidiyordu.

Güneş batarken aşağı indi Stevenson, Fanny'nin birden kapıldığını ve üzerinden atamadığını söylediği ruh hali hakkında onu sorguladı, "kendimi bu kadar iyi hissettiğime göre" Amerika'da yapmayı planladığı konferans turnesini anlattı, Fanny'nin melankolisi dağılsın diye onunla iskambil oynadı. Acıktığını söyledi, kendisine akşam yemeği için salata yapmakda yardım etsin diye Fanny'ye yalvardı ve bu küçük ziyafeti desteklemek için mahzenden bir şişe yıllanmış Burgundy çıkardı. Verandada Fanny'ye yardım ediyor ve neşeli neşeli konuşuyordu ki birden iki elini de başına koydu ve bağırdı:

"Ne oldu?"

Fanny'nin yanında diz çöktü. Yeniden haykırdı:

"Yüzüm değişti mi?"

Fanny bir imdat çığlığı atınca Sosimo koşarak geldi. İkisi birlikte Stevenson'ı kaldırıp büyük salonda, eskiden büyükbabasının olan koltuğa oturttular. Fanny onu öpmek için eğildi. Stevenson çoktan bilincini yitirmişti.

Doktor Funk çağırıldı, ama bütün yaptığı Stevenson'a şöyle bir bakmak ve başını sallamak oldu. Stevenson kendisine hiçbir şeyin, hiç kimsenin yardım edemeyeceği ve ulaşamayacağı yere geçmişti.

NOT: Bazı adlar (örneğin Tonga'dan Bay Baker), bazı ifadeler ve anlatımlar aşağıdaki yapıttan alınmıştır: The Letters of Robert Louis Stevenson to His Family and Friends, selected and edited, with notes and introduction by Sydney Colvin, *2 vols., Charles Scribner's Sons, New York, 1899.*

Define Adası'nın ve *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde*'ın yazarı Robert Louis Stevenson, kırk dört yıllık ömrünün son beş yılını Güney Denizlerindeki Batı Samoa Adaları'nda geçirdi. Orda ona *Tusitala* dediler: "Hikayeci".

Okumanın Tarihi (YKY, 2001) ve *Borges'in Evinde* (YKY, 2002) ile tanıdığımız Alberto Manguel, Türkçedeki ilk kurmacasında Stevenson'ın son günlerini ve ölümünü yeniden kuruyor: Eros'u Thanatos'la ve tutkunun doğrudan ürünü olarak kurmacayla birleştiren bir anlatı; öleceğini bilen, ama kendini yazgısına bırakmayan bir adamın öyküsü:

"Bu hikaye bize anlattığın hikayeler gibi başlıyor Tusitala. Adaya bir adamın gelmesiyle başlıyor.... Bir gün adam, arzusunun yol açtıklarını, yaptığı kötü şeyleri ve kanlı izleri görüyor, ama inanmayı reddediyor. 'Tutkumun efendisiyim,' diyor adam ve kapıyor gözlerini. Bu işler böyle devam ediyor, adam hala görmezden geliyor, ta ki bir sabah arzusunu düşlemediğini, arzusunun onu düşlediğini anlayana kadar."

Biçim ve biçem ustası Manguel'den, Stevenson'ın yazısıyla yazılmış, sanat ve yaşam üzerine düşünen bir roman...

ISBN 978-975-08-0806-1

7 TL